

Ljubljanski

VON

Leposloven in znanstven list.

Štev. 12.

V Ljubljani 1. grudnia 1890.

Leto X.

Izgubljeno zlató.

Balada.

Krepák si, ne bodi torèj strahopèt,
Polásti zaklada se v naši góri!
Na rósní planínski stopi svét,
Ko zvezde s trepetom ugašajo v zóri.
Brez straha splézaj na skalno pobočje,
Iz jame nagrèbí zlatá v naročje!«

»Kakó? Na planinah leží zaklad?«
»Od rajnega čul sem često očeta.
Skrovišče jaz sam bi izkopal rad,
A star sem in béda so stara leta,
Za jamo pa vem: svetlíka se čarno
In brézdno zijá pod njó nevarno.«

V očéh posveti mladeniču úp,
Besed se déklice spomni svoje:
»Graščfna, ti, ljubček, in zlatov kúp
To želje so tri najdražje moje!
»Povem ji o zlatu, ki góra ga krije,
Ob méni ljubica v sreči naj žije!«

* * *

Bliščí za gorami se svít krváv,
Nočí zavésa tèmna že pada.
Visoko na trati sinjih višáv
Vihrá navkréber potníca mlada. —
Steze skalovite, travníki pašni
Vrsté pred očmi se déklici pašni.

Tri dni že bíló ni ljubimca do njé.
Kaj dolgo takó izostaja?
Doslé ji je bílo mirno srcé,
A zdaj se v njem slutnja grozna raja . . .
Na sléme planínsko dospeje skóro,
Za njim prebézati mora vso góro!

Na óni kraj pláni gromáda skál,
Kraljéva krona se kvišku dviga,
Iz tísoč kristalov in zlatih zrcál
Na čelu snéžnem ji solnce miga.
In kómur pogléd se po blesku pase,
O zlatih zakladih mu misel vzrase.

Kot splášeni srni v gozd zelèn,
Hití proti vrhu dekletu stopinja.
A to ni zlató — to zmrzel je srén,
Pod solnènim se žarkom takó izpre-
minja.
In više zbeží, napósled obstane,
Ozrè se v globél in od straha zgane.

Krvalo, bledó leží teló
Na strmí pečini, na brégu ledníka.
»To Mirko je moj, to moje zlató!«
Obupno ob brézdnu déklica klíka.
A glas ob steni vršèc odziva:
Zlatá ši zelela, tu dólí počíva!

Bistrán.

Zádruga.

Povest.

Spisal Josip Starè.

XV.

Drugi dan po volitvi so vojáki odšli, razburjeni duhovi so se polegli in v Prnjavoru je zopet bilo, kakor poprej, mirno in tiho, vsak je šel za svojim opravilom in bil zadovoljen, da je vse ostalo pri starem. »Zádruga«, ki je v mladostni svoji razposajenosti brez ozira dramila društveno življenje prnjavorsko, imela je zdaj polomljena krila. Zabavnega Veselka je odtegnila ljubezen, poročnik Filipović se je na višje svarilo izneveril, a zdaj je veseli Glavina nenádoma bil premeščen daleč stráni iz Prnjavora. Ostala sta torej Zagorski in Radinić samá, ali poslednji je tudi že prosil za razpisano službo v večjem mestu in vsak dan pričakoval rešenja.

Policijski poverjenik bi se bil rad ponašal, da je on po skrivnostnih svojih zavezah razdril nevarno »Zádrugo«, ali oblastna njega dóba je minula in nihče mu ni več verjel, zlasti ko so ga po dovršenih volitvah dan na dan klicali pred sodišče, preslušavali ga po cele ure ter sestavljali dolge zapisnike o njegovih izpovedih. Pisár Golijat je v prodajalnici pri Timofeji večkrat pomembno majal z glavo in rekel, da komisárja nič prida ne čaka; da bi ga utegnili déti v preiskovalni zápor. To se ni zgodilo, zakaj poverjenika, ki je itak že več let bolehal, potrle so zadnje dogodbe takó, da je do dóbra obležal, in tedaj je sodnik moral hoditi k njemu na dom ter ga v postelji preslušavati. Ni se bilo bati, da bi pobegnil, zató so ga brez skrbí pustili na svojem stanovanji, iz katerega bi ga mogla odvèsti le še smrt.

»Pri parobrodu« so se v tem še zmeraj redno shajali zadrugarji, sevéda samó še trije. Nekega dné ob navadni uri sta prišla k obedu Zagorski in Veselko, ali tretjega ni bilo. Dolgo, dolgo sta čakala in ugibala, kje bi se mogel zamuditi. Bila je skoraj jedna ura, ko veselo prihrumí Radinić in obstane v vratih.

»No,« vzklikne strmé v mirna továriša svoja, »no, ali sta že čisto pozabila naših pravil? Če sta jih vidva, jaz jih nisem. Ciprijan, dva poliča!«

»Oho, dvojno kazen; kaj li to pomenja?« vpraša Zagorski.

»Samó prvi polič je za kazen, drugi je v slavo mojemu imenovanju. S póludansko pošto je prišel dekret, pa me je ravnatelj takoj k sebi poklical, da mi priobči veselo novico. Prihodnjo jesen imam nastopiti novo službo.«

»Takó, tudi ti nas zapustiš, in se temu raduješ? Prijatelj, jaz sem se zmotil v tebi,« očita mu Zagorski.

»Nič se nisi zmotil«, brani se Radinić, »toliko me pač poznaš, da se ne veselim naši ločitvi. Ali bodi iskren, pa reci, če misliš ti na veke ostati v Prnjavoru? O prvi priliki bodeš dal slovó temu raju Rousseaua ter šel med spačeni velikométni svet. In naš zaljubljeni Feodor, tudi on pojde odtod. Čast in poštenje Prnjavoru, ali znanstveno in društveno olikan človek le ne more na veke čepeti v tej patrijarhalni idili.«

»Naj ti bode«, zavrne mu smejč Zagorski, »ali žal mi je le, da nas takó kmalu zapustiš.«

»Do konca šolskega leta itak še ostanem tu, toda v tem, kdo vé, kaj se še zgodi!«

Po obedu se je Zagorskemu zeló mudilo, Veselko pa je Radiniča prosil, naj bi šel malo ž njim.

»Prijatelj«, rekel je, ko sta bila samá, »kdaj misliš iti iz Prnjavora?«

»Kdaj?« ponavlja Radinić, zamisli se malo in reče: »Prve dni vélikega srpana, če pojde po sreči.«

»Ali ne bi mogel dodati mesec dnij?«

»Nikakor ne.«

»Pa vsaj štirinajst dnij?«

»Tudi ne«, odgovorí mu kratko Radinić in ga radovedno vpraša: »Kaj pa je tebi zató, če grem prej ali pozneje iz Prnjavora?«

»Želim, da bi mi ti drugoval pri poroki,« rekel je Veselko nekako plašno in povésil oči, kakor kdo, ki bi še nekoliko časa rad zamolčal kakšno stvar.

Radinić ga je debelo pogledal, ali ko je videl njegovo zadrego, požrl je besedo, ki mu je prvi hip bila na jeziku, in se nekoliko zamislil. Da bi pretrgal neprijetno molčanje, vprašal je ravnodušno:

»Ali se takó mudí?«

»Mudí ali ne mudí, jedenkrat mora biti, čím prej, tem bolje,« rekel je Veselko takó odločno in zamerljivo, da se mu továriš ni upal ugovarjati, pa je hitro in ljubeznivo zavrnil:

»Mèni je gotovo prav ljubo, da bode takó; moje bivanje v Prnjavoru se ne bi moglo lepše končati, nego z ženitovanjem. A kdo bode še za drúga?«

V Prnjavoru je namreč bil običaj, da sta pri vsaki poroki bila po dva drúga in dve družici, po dve moški priči in po dve kúmicí.

»Kdo?« ponavlja Veselko in umolkne, kakor da se ne bi prav upal povedati; ali hitro se zopet ohrabri in nadaljuje: »rad bi imel Zagorskega, če bode hotel. Mislim sem že, da bi ga ti pregovoril. Saj bi bilo vender najlepše, ko bi zadrugarji do zadnjega ostali skupaj. Upam, da se Filipovič za tisti večer tudi ne odtegne naši družini.«

»Veš kaj«, svetuje mu továriš, »pozóvi Tinčico za družico; kjer je ona, tam je Filipovič. Saj ga človek ne vidi drugjé, nego na Timofejevi pristavi ali pri nesrečnemu njegovemu »hotélu«, kjer vse popóludne tičí pri Tinčici svoji. Rad bi védel, če je tudi pri nji takó redkobeseden, kakor je bil pri nas. In kakó je zaljubljen! Tiha voda!«

Veselko je bil presrečen, da je našel nekoga, ki se je ž njim takó iskreno menil in delal osnove, ali ne da bi ga odvrčal od ženitve. Vzel ga je s seboj v turško krčmo in tu sta se vpričo Mare vse do dóbra zmenila. Radinič je domeknil deset dnij ter dal besedo, da Zagorskega naprosi za prvega drúga.

Čas je hitro potekal, in Veselko in oče Pavlić sta se morala na vso moč podvizati, da je do odločenega časa bilo vse v rédu. Primerno stanovanje si je našel Veselko sam; najnavadnejše pohištvo je oče naročil pri domačem stolárji, drugo je kupil od uradnika, ki se je ravno selil iz Prnjavora. V tem je mati Pavlička najela dve spretni šivilji in jima tudi sáma z Maro pomagala, da jim je delo brže šlo od rók. Prnjavorci so imeli kaj govoriti, pa niso več obžalovali ženina, le nevesti so zavidali, da jo je zadela tolika sreča, kakeršne niso našle gízdave gospodičine, akoprem so takó pridno in premišljeno nastavlale mreže svoje.

Ko je bilo vse pripravljeno in so zaročenca že v tretjič oklicali, odpeljal se je oče Pavlić s hlapcem v gozd in nasekala sta zvrhoma vóz zelenih vej. S temi sta domá zakrila vse štiri stene in tudi strop sprednje vélike sobe, ki je bila za kmete, takó gosto, da ni bilo nikjer videti zidú in je ves prostor bil podoben velikemu šatóru. Ženske so na to dobro pomile in odrgnile pòd, klopí in mize, namestile jih po

očetovem naročilu in jih pogrnile s čistimi belimi prti. Zadnje popóludne pred poroko je Mara povabila k sebi na júžino prijateljice svoje in tudi Radiniča in Zagorskega, ki sta šla vsak po jedno družico ter ji pripeljala na nevestin dom. Tu v znani »gospòski« sobi na dvorišči so se zbrale déklice okolo velike mize, na kateri so bili dolgi kosovi svilnatih trakov in poln košek rožmarina. Prepevaje nežne ženske pesmi so vezale déklice šopke za svate in vmes sta jih Radinič in Zagorski kratkočasila, kakor sta najbolje znala. Ko je ves rožmarin bil povezan, pogrnila je mati mizo, prinesla malo júžino, in potem so déklice zopet prepevale in igrale nedolžne igre, dokler ni prišel čas ločitve. Tedaj so vse po vrsti poljubile tovarišico svojo Maro in se poslovile od nje.

Drugi dan je v turški krčmi bilo dela, kolikor ga ni pomnil niti stari hlapec. Domačih ljudij je bilo premalo, in mati Pavlička je morala najeti razven boljše kúharice še nekoliko žensk za postrežbo. Že od ranega jutra so se pripeljavali Pavličevi sorodniki, in malo predpóludnem sta se pripeljali tudi ženina mati in sestra, čisto prašni in trudni od dolzega potovanja. Oče Pavlič je zdaj moral vzprejemati gòste, zdaj je ukazoval na vse strani, v tem ko je mati imela čez glavo pôsla v kuhinji in v sobah. Saj je zajedno morala skrbeti za obed tujim gòstom in pripravljati za pirno večerjo. Kmalu popóludne so se vsi preoblekli v pražnja oblačila in nekaka slovesna tišina je nastala v hiši. Po malem so dohajali tudi domači prnjavorski svatje, ali malo so govorili in čakali, da pojdejo v cerkev. Vsakemu so déklice pripele šopek rožmarina. Okolo treh prideta Radinič in Zagorski, in ko sta prejela vsak svoj rožmarin, šla sta najprej po kúmic, potem po družice, in napòsled po ženina. Ta je bil že pripravljen, čakal je samó še nevestinega darú. V tem se odpró vrata in nežna déklica je na svetlem ploščeku prinesla novo belo srajco, sešito od neveste sáme, belo žepno ruto, svilnat zavratnik, dvójico nogavic, pletenih od nevestine roke, in dvójico belih rokavic. Ženin je prevzel ta Marin dar po stari prnjavorski šegi, preoblekel se in v sredi med Radiničem in Zagorskim stopal proti nevéstinemu dômu. Tu je bilo že vse pripravljeno za svečani pot. Zdaj sta Radinič in Zagorski vsak z jedne strani izpod pázduhe vzela nevesto, ki je bila vsa v belo oblečena; za njimi sta prav takisto Tinčica in še jedna družica vèdli ženina, a dalje so v dolgi vrsti stopali priče s kúmicami, starejši in drugi povabljeni gòstje, vsi po dva in dva. Šli so pès, kakor v procesiji. Po ulicah in po trgu je stalo povsod mnogo radovednega ljudstva in celó stari sodnik je ta dan nekoliko odjenjal od natančnosti svoje ter prej šel

iz pisárne, da bi videl svate. Po oknih se je kár glava glave tičala in pri strini pred prodajalnico so sedele Dora, Slava in Hermina. Pred Timofejevo prodajalnico je gledal Golijat in prav ko so svatje šli mimo njega, pogledal je grdo in klical: »Davor! Davor! Sèmkaj pojdi, Davor!« Toda zastonj. Davor ga ni slušal, nego do zadnjega zvest »Zádrugi« se ni genil od Veselka, in kakor po vseh njegovih potih, spremil ga je tudi na poti k oltarju.

Po dovršenem svetem opravilu so se svatje vrnili po drugem poti. Zdaj sta ženin in nevesta skupaj šla prva, a za njima sta Radinić in Zagorski vèdla vsak po jedno družíco. Na nevéstinem dómu se je takoj začelo veselo pirovanje v véliki sobi pod zelenimi vejami. Prav poleg ženina in neveste so sedeli vsi trije zadrugarji, ki so še bili v Prnjavoru. Glavina je zaročencem po telegrafu čestital obžalujé, da se ne more udeležiti ženitovanja, ki bode zajedno zadnji shod nepozabne »Zádruge«. Zbrani továriši so dobro čutili, da so zadnjikrat skupaj in niso mogli zatajiti neke tožnosti sredi med vriščéćim veseljem ostalih gòstov. Le časih so se udeležili splošnih svatovskih govorov in zdravijc, ali takoj so zopet glave skupaj stikali in imeli svoje posebne pomenke. Tudi Mari je ta manjša družčina zadrugarjev bila ljubša, saj je razumevala njih šale in dobro vedela, da se ima prav njim zahvaliti na denašnji sreči svoji. O polunočí sta se ženin in nevesta vzdignila in prvikrat šla na novi svoj dom. Takoj za njima je tiho stopalo nekoliko svatov in se postavilo pod odprto okno njiju spalnice. Ko sta mlada zakonska stopila vánjo, vrgel je vsak gòst v sobo po jedno pést žitnih zrn in jima še jedenkrat voščil srečo. —

Tistega leta po vseh svetih se je tudi Radinić oženil v novem svojem bivališči. Naznanil je to vsem svojim prijateljem, Zagorskemu pa je pisal dolgo pismo in ga prosil, naj mu káj poročí iz Prnjavora; kakó se znancem in prijateljem godí in kaj počenjajo. Dolgo je čakal in kár ni in ni bilo odgovora. Začel se je predpust in Radinić je mladi svoji ženi večkrat pravil o burkah in šalah, ki so jih pred letom uganjali v »Zádrugi«. Ko sta se zopet menila o teh znancih, ki niso dali nič glasa od sebe, kakor da so vsi pomrli ali pa pozabili daljnega prijatelja, potrka listonoša na vrata in prinese pismo iz Prnjavora. »Od Zagorskega je,« rekel je Radinić, razpečatil in čital:

»Dragi Branko! Tvoje naznanilo nas je vse prav razveselilo. Soditi po tem, kar si nam kdàj razodel iz ónih skrivnostnih listov, ki prnjavorskim gospodičinam niso bili po volji, ne trebam ti želeti sreče, zakaj prepričan sem, da jo uživaš v polni méri. Priporočí me milostivi svoji soprogi, vender me nikar ne slikaj s prečnimi barvami. Še kaki mesec

naj mine in razposajeni zadrugarji bodo vsi vzorni zakonski možje. Ko sem strini povedal, da si se oženil, rekla je: ‚Zdaj pojde pa kàr po vrsti!‘ In res bode takó. Včera je sta Tinčica in Filipović bila prvi-krat na oklicih. Zadnji čas je; kàr oba sta že pojemala od silne lju-bezni. O vedno veselem Glavini je te dni nekdo pravil, da se žéni; a kar se tiče Verice in mene, počakava še do Velike noči. Sicer je v Prnjavoru vse pri starem, kakor je bilo nekda. ‚Zádruge‘ ni več, pa tudi ni tistega življenja pri predpustnih veselícah, kakeršno je bilo lanske zime. Moja Verica ne ljubi rajanja in je samó dvakrat bila v čitalnici, da ne porekó: prevzetna je. Strina je vprašala Timofeja, kakó se je pri njem obnesel meščanski ples, pa je žalostno zmajal z glavo in rekel: ‚Ni več ‚Zádruge‘.‘ Takisto pravi tudi Ciprijan ‚Pri parobrodu‘. Vprašal bodeš ‚Kaj pa Feodor?‘ Ne vem, kaj naj ti na to odgovorim. V družčine ne zahajata, pa človek le malo zvé o njima; vedno tičita srečna domá. Davor se je do dóbra k njima preselil in straži na vratih ter laja, kadar gré kdo mimo hiše. Ker ti takó vestno poročam o našem društvu; utegnilo bi te zanimati še o nekíh osebah, ki so časih prišle v dotiko z nami. Dora se je poléti odpeljala k teti in ni je več nazaj. Omožila se je tam z vdovcem, ki ga je nekda odbila, ko jo je še samec snubil. Židovka Slava je tudi izginila; pravijo, da je šla v prestolnico k sorodnikom, ki imajo zánjo primernege ženina. Jedino Hermina je ostala stanovitna in ponosna; zamudila je pravi čas, pa bode skoraj gotovo obsedela. Našega ‚prijatelja‘, policijskega poverjenika, našli so neko jutro v postelji mrtvega. Ljudje so celó govorili, da se je ostrupil zató, ker je za nekoliko dnij imela biti končna obravnava zoper njega. Na smrt bolan leží* tudi dolgopéti Golijat. Bedák se je božične praznike preveč napil, a da bi se ohladil, šel je na Medvédčico, razbil led in se okópal v mrzli vódi. Prišedši domóv je takoj moral v posteljo in menda ne bode več vstal. Da bode poročilo moje popolnoma natančno, povem ti še to, da nóčnega čuvája letos ni strašilo. Zdaj pa res ne vem, kaj bi ti še pisal iz lepega našega Prnjavora. Čez poletje rad še tu ostajam, ali na jesen upam, da se bodem preselil v kakšno večje mesto; prosil sem za tri razpisane službe. Brž kadar kàj gotovega zvem, pišem ti zopet. Od srca te pozdravlja tvoj iskreni Milivoj.*

Ko je Radinić pismo prebral, rekla je žena njegova: ‚Srečna ‚Zádruga‘! Kàr vse se je poženilo in pomóžilo!‘

Konec

Reformacija v Slovencih.

(V tristoletni spomin smrti Jurija *Dalmatina* (dné 31. vélikega srpana 1589), pisatelja slovenske »Biblije«.)

Spisal Andrej Fékonja.

(Konec.)

Slišali smo, da so óni ljudje, proti katerim se je imela vršiti kaka obravnava v vérskih rečeh, bili pozvani pred reformacijsko komisijo. Pozivali so se dotičniki ali pismeno z odlokom, ali tudi ustno, pa le tedaj, ako so dotične osebe bivale v kraji, kjer je komisija zborovala, t. j. v Ljubljani. Poziv se često ponavlja; pozvancem se zopet in zopet daje čas, da se odločijo. Kdor ne pride, kaznovan je (kakor bodemo takoj videli). Ako se imajo obravnavati pred komisijo stvari kakega kraja, pošljejo se njega zastopniki. Takó storé n. pr. Krčanje, kateri so si za mestnega pisárja bili vzeli nekega luterana, proti zapóvedí nadvojvodí, da se morajo v vse uradne službe nastavljati katolíki, in od katerih torej sedaj komisija zahteva, naj ga tudi ne trpé v mestu, ker se neče pokatolíčiti. Pozvanci, proti katerim se ravno obravnave vršé in katerim je zajedno odločen čas, da se priznajo h katolíški cerkvi in se potem izpovedó, ne smejo brez komisijinega dovoljenja Ljubljane zapustiti; storé li to, tedaj zapadejo kazni. V izvenrednih okolnostih pa more tudi tukaj biti izjema; bolezen dotičnika ali tudi le katere druge -njemu bližnje osebe je najveljavnejše izgovorílo. Takó se n. pr. bratoma Jakopu in Jožefu Panthaleonoma ne šteje v toliko zló, da sta brez dovoljenja komisárijskega dné 3. ržnega cvéta leta 1615. odšla iz Ljubljane, ker je ónemu žena bila nagloma zbolela na smrt, in je torej bilo treba, da je bil nje mož domá. Iz besed v našem zapisniku vidimo ne redko, da je ta ali óni pozvanec govoril nespoštljivo do komisárjev; da so pa tudi komisárji za takšno vedénje odločili kazen in to ostró, v nekem primerku deset dni zapóra.

No, ne le v obče bi naj komisija odpravila vse napake, nego tudi izravno je ista poskušala poboljšati vsakega posameznika. Pomočki k temu so bili razni in to: pouk, ròk ali odlog, in kjer to dvoje ni pomagalo, kazni.

Pouk je dajala ali komisija sama, in v tem sméru je deloval, kakor je že bilo povedano, brez prenehanja škof Chrön; ali pa, in to postopanje je bilo navadnejše, pošiljali so ‚zmotence‘ k oo. jezuitom, ali h ka-

pucinom, ali k župniku, v katerega fari so prebivali; poslednje je vender zmerom bila milost, izkazana osebi.

Ròk se je določeval v raznih ozirih. Pozvancem je bil stavljen ròk: a) v obče priti pred komisijo, b) sakrament sv. pokore prejeti v času, od komisije za to določenem, c) v istem času oddati izpovedne listke, č) odločiti se za to ali óno vero, d) dati se poučiti, ali napósled e) po trdnem sklepu za Lutrov nauk nadvojvodske dežele za vselej zapustiti. — Čas róku je bil odmerjen od treh dni kot najkrajši, do dveh mesecev kot najdaljši v mnogoterih vrstah, in sicer gledé na to, za kar je bil od komisije posameznikom dovoljen: tri dni, osem dni, štirinajst dni, tri tedne, štiri tedne, šest tednov in tri dni — navadno ròk za izgon, in dva meseca. Zaželéni ròk pa se je tudi odrekel, ako ga je jedna in ista oseba že prevečkrat zaporedoma prosila, a se vender ni odločila ne za to ne za óno in sploh ni storila ničesar, kar ji je bilo naloženo po odlogu.

Kazni, prisojane temu ali ónemu krivovercu, bile so raznovrstne. Obična je kazen v denarjih, ‚poen‘ imenovana, ki je ob jednom rabila v zálog, iz katerega se je, vsaj zvečine, plačevala tudi komisija. Najmanjša denarna kazen je 10. ponajvečkrat 20, jako pogostoma 50 zlatov; a se tudi poostruje do 100, 200, dà, celó do 500 zlatov, kar je bilo, ako kdo na večkratni poziv ni prišel. Bolezen je tudi te kazni reševala; takisto se je mogel denar iz kazni povrniti, ako so komisárji imeli k temu zadostnih vzrokov, kakor n. pr. neki Neži Haumanovi. — Druga vrst kazni, tudi mnogokrat izvrševana, bil je zápor. Zápor se navadno prisoja poleg kazni v denarjih, ako je le-tá bila ostala brez namerjavanega uspeha; časih pa je bilo dano na izbiro preiskovancu, ali plati ali pa se dá zapreti. Kazen z zapórom se malone vsakikrat ustno naroča mestnemu sodniku; časih se mu izdajejo o tem še pismeni odloki, in vselej tedaj, ako je stvar večje važnosti in mestni sodnik s tem prevzeme večjo odgovornost. — Kot jetnišča se v zapisniku imenujejo: ljubljanski Grad, vicedomski Turen, karlovski Turen in špitalski Turen. Ravnalo se je z jetniki različno, po tem, kakor so bili več ali menj krivi; tudi celó strogo s trmami, kakor je bila neka Klara Javornikova. Zapiralo se je obično po 8 dni, 10 dni, 14 dni, redkokdaj po 4 tedne. — Razven téh se omenjajo še kazni na imenji in premoženji; potem izgon iz nadvojvodskih dežel, katera kazen se je mogla poostrena raztegniti tudi na otroke in dédčé; in napósled kazni izrečene o nenavzočnikih.

Iz tega se zajedno vidi, koliko sodniško oblast je imela reformacijska komisija, sevéda le v verskih rečeh. Pa tudi tukaj, gledé kaznij,

ravnala je često dosti blágo in milostno; kar pa v obče ni imelo zaželénega dobrega uspeha, nego so svojeglavneži dobrote ponajveč vračevali z nehvaležnostjo (kakor n. pr. neki Hans Arter). Tedaj se véda so komisárji delovali po započetem načrtu dosledno in so tudi dovršili svoj pôsel dostojno.

Končno nam je še ozreti se na prisege, ki so se morale polagati pred komisijo, in na razsodek, ki se je dal skoro vsakemu posamezniku po dokončani obravnavi. — Prisega je bila dvojna: katoliška, katero je storil izpreobrnjenec odločivši se za katoliško cerkev, in nekatoliška ali neposlušna, tudi odhodna prisega imenovana, ki so jo morale storiti pred odhodom óne osebe, katere so ,odločno in na vsakeršen način' ostale v luterski veri. Katoliška prisega se je govorila razven v nemškem tudi v ,kranjskem' jeziku, a se ni dajala v prepisu. Namesto nje pa je še móгла veljati pred komisijo tudi ustna in róčna obljuba. — Kar se tiče razsodka, dajal se je sploh ustno; le izjemno se je dovolil pismeno.

Katoliška prisega slovenska (sicer le prevod poleg nemške besede) slóve:

»Jest I. persežem Gospodu Bogu sedaj letaku; de jest hočem timu svetlimu visoku rojenimu Firštu inu Gospodu Gospodu Ferdinandu hercogu Austriae etc. moimu milostivimu Gospodu inu dežel-skimi Firštu in negove firštove svetlusti erbam inu sporednikom, služaben in pokoren biti; zuper nih firštlih svetlust, ali nih erbe nič handlati, temuč uso nih škodo oznaniti, povedati, inu nih nuca inu prida kakor deleč znam inu morem, pomišlat inu naprej staviti. Pred usemi rični pak, obene krive zapelavske, lutriške zmote ali vere, ampak te same edine, izveličanske, svete karšanske, jogerske, katolske, stare rimske vere se hočo diležen sturiti; zraven tiga tudi per obenim shodu ali ukupspravišču, u katerim bi se zuper to sveto katolsko, pravo, staro, rimsko cerkev inu vero handlalu, govorilu ali ravnalu, se nočem pustit najti, ampak teh istih se hočem popolnoma ogibat. Kakor meni gvišnu Gospud, Bug pomagaj inu usi nega lubi Svetniki. Amen.«¹⁾

Končni uspeh protireformacijski.

Vseh ónih skupnih naredeb in naprav od strani svetnega vladarja in duhovnih poglavárjev končni uspeh je bil na raznih krajih sevéda tudi različen, tu hitrejši in večji, tam počasnejši in manjši; no v obče vender dosti dovoljen ter v posledicah obrajaóč dobrim

¹⁾ P. Hicinger: »Novice« 1858, 211; J. Marn: »Jezičnik« XXI, 23.

plodom. V Kranjski so leta 1597. po sedemintridesetih letih prvokrat zopet slavili sv. Jurija, deželnega patrona, in naslednje leto 1598. so katoliki v Ljubljani znova zavzeli špitalsko cerkev, ki je štirideset let bila središče protestantov; baš na vseh svetnikov dan je škof Chrön, prišedši tja v svečani procesiji in raztrgavši luterske knjige in razbivši krstilnico, prvi služil tam sv. mašo. A leta 1616., dné 25. vélikega srpana je pisal Chrön papežu Pavlu V. to-le veselo vest: »Leta 1597., ko sem zasedel škofovsko stolico, bilo je v Ljubljani devet in še več luterskih propovednikov razven ónih, ki so učili po šolah, kateri so ljudi pačili; in komaj dvajseti del prebivalcev, in to le preprostega ljudstva, spoznavalo je katoliško vero. Ko pa sem po komisiji, katero je nadvojvoda sam postavil in kateri sem bil jaz glava, med velikimi nevarnostimi krivoverce pregnal, to je sedaj — Bogú bodi čast in hvala — krivovercev menj, nego je bilo sprva katolikov. Le nekoliko višje gospóde, katerim je slobodno veroizpovedanje dovoljeno, še je luterske, ki se pa bodo, kakor upamo, tudi kmalu s katoliki sprijaznili.« In kakor pravi Trdina, »izpreobrnitev luteranov je bila takó popolna, da že 1620. leta ni bilo več nijedne novoverske vasi ali ulice; posamezniki so pa še dolgo časa luterani ostali; v Vodicah n. pr. je umrl zadnji šele 1813. leta«. Takó v Kranjski.¹⁾

Istotako je protestantstvo od tedaj izginilo tudi med Slovenci v Štajerski. Pri Vindenavi, zdi se, da so tamkajšnji luterani svoje razdrto pokopališče sicer zopet popravili ter so tam svojevérnike pokopavali tudi še po letu 1600. dalje; vsaj se v isti graščini še sedaj nahajajo nagrobni kameni z let 1613. do 1627. Od tedaj pak je bilo tudi to groblje povsem odstranjeno in je končno nehala vsa ondotna nasélbina luterska. Ostanke nje — tik vélike ceste — kakor prostor za pokopališče, šolo in mežnarijo, predikantsko hišo, cerkev, hlev in klávnico, našel je Ig. Orožen s pomočjo povestniških zapiskov, leta 1873. Za svetišče v Šarfenavi, kakor tudi za kraj sam pa se je popolnoma pozabilo ter ni bilo ni o tem ni ob ónem ne duha ne sluha več vse do naših dnij. Šele leta 1877. je našel zopet Orožen po dolgotrajnem preiskavanji sled te cerkve in se je osvedočil, da so uprav sedanje Golče v Spodnji Ložnici poleg Žálca nekdanja Šarfenava. Bilo je še toliko zidú, da se je dala razločno spoznati velikost in oblika svetišča in pokopališča; a sedanji lastník dvora je nató še zadnje ostanke odstranil in kraj obdelal. Zvoná iz ónega svetišča pa sedaj visita v zvoniku bližnje farne cerkve v Gotovljah. Tudi v Radgoni ali drugod kje med štajerskimi Slovenci dandanes ni nijedne domače rodbine in

¹⁾ Križanič 74, 75; Trdina 113.

ne posamičnika našinca iz neposredne vrste od óne novoverske dôbe semkaj veroizpovedanja luterskega. ¹⁾

Ni pa se dalo protestantstvo čisto iztrebiti izmed Slovencev v Koroški, že tedaj mnogo ponemčeni in, kakor smo videli, z novoverskim duhom najbolj napojeni pokrájini naši. »Nadvojvodska komisija je tam luterstvu sicer vrh odtrla,« piše dr. Križanič, »a nova vera se je bila že tako globoko ukorenila, da je začela znova poganjati. Škof Prenner je leta 1604. zopet šel v Celovec, kjer je štiri mesece (od malega travna do malega srpana) vsako nedeljo propovedoval, a med tednom je v domačih krogih opominjal, izpraševal in k izpovedi pripravljaval ter je toliko dosegel, da so meščani zvečine zopet vsprejeli katoliško vero. (Petdeset meščanov, ki se niso hoteli odpovedati Lutrovim naukom, izselilo se je). Istega leta 1604. je bila po 40 letih zopet na praznik presv. Rešnjega Telesa slovesna procesija, katero je proslavljalo 80 žlahnih, lepo belo oblečenih gospic in mnogo meščanov z banderi. Imenitne gospé, ki so se bale, da bi njihovi možje zvedeli, da so se izpreobrile h katoliški veri, oblačile so se kot preproste Slovenke in so tako zahajale poslušat krščanskega nauka. Kar je bilo še opraviti, to so potem dovršili jezuiti.« — No, kakor rečeno, do cela ni bilo nikdar več odpravljeno luterstvo tudi v slovenskem délu ne. Vpliv tuje národnosti je kaj močno deloval tudi z ozirom na tujo vero; in takó se je med koroškimi Slovenci do denašnjega dne ohranilo nekoliko protestantov, in to v Nagoriški Vasi (pa morebiti še kje na kaki gorski osami), vseh skupaj kakih 2 do 300 ljudij. ²⁾

Kar je sicer dandanes na slovenski zemlji v nekdanji Notranji Avstriji vere protestantske, posebno v združenih cerkvenih občinah: v Trstu, Ljubljani, Celovci in Mariboru, in po nekaterih drugih mestih in posamnih krajih, n. pr. v Celji i. dr. — ni rodú slovenskega, nego so le Nemci, pa ponajveč priselniki, raznovrstni uradniki in služabniki, trgovci, železničarji, tvorniški delavci i. t. d. Vender o teh govoriti ni naš namen.

Pač pa še živi več Slovencev protestantov tam preko Mure v kraljevini Ogerski, med takoimenovanimi »Prèkmurci«, kakor ogerskim Slovencem tudi pravijo sosednji najbližji Slovenci štajerski. In o téh še hočemo izpregovoriti besedico.

Slovenski luteranje v Ogerski.

V Ogerski so se bili ljudje istotako spoznali s spisi reformatorskimi takoj, ko so se ti prikazali v svet; zakaj prebivalci Ogerske

¹⁾ Orožen: Dek. Kötsch 341, Dek. Cilli 67.

²⁾ Tangl l. c. 264; Slov. Prijatelj 1876. 334.

niso bili z Nemčijo samó v ozki zvezi trgovinski, temveč so pošiljali takisto svoje sinove na nemška vseučilišča in so pozivali tudi Nemce za svoje duhovnike. Takó si je torej tudi v Ogerski verozakonsko novotarstvo še zlasti za turških in domačih bójev našlo ugodnih tál ter si pridobilo mnogo privržencev med malone vsemi ondotnimi národnostimi. Od katoliške cerkve ustopivši Nemci, Slovaki in Slovenci so vzprejeli Lutrov nauk (német-hit), dočim je dotičnim Madjarjem bolje ugajal nauk Kalvinov (nazvan magjar-hit; pravi katoliški nauk pa se je imenoval igaz-hit).¹⁾

Po nesrečni bitki pri Moháči, leta 1526., pokóril se je del Ogerske Turkom, kateri so razširjanje Lutrove vere spešili že zaradi tega, da bi neprijatelje svoje čim bolj razdvojili. Na bojišči je bilo palo tudi več škofov, a njih stolice so ostale ali prazne, ali so se pak zánje potegnili svetovnjaki, prisvojivši si lepa, ž njimi združena posestva. Istotakó so ostali prazni tudi mnogi samostani in opatije, gospóda svetska pa so jih pograbili za svojo imovino. Kralj Ferdinand I. se je bojeval s svojim nasprotnikom Ivanom Zapoljo za ogersko krono, zató tudi njiju naredbe zoper novotarstva verozakonska niso opravile ničesar; a tudi na dežélnih zborih je med samimi zastopniki bilo mnogo nasprotnikov katoliške cerkve. Še bolj se je nova vera utrdila v Ogerski za vlade Zapoljevega sina Ivana Sigmunda, ki je sam branil krivoverce, in za kralja Maksimilijana II., kateri je protestantom dovolil, da so smeli slobodno izpovedovati svojo vero. Ovirala je novóvérnike nekoliko nezloga med luterani in kalvinci v 2. pol. XVI. veka. Ko so se katoliški škofje pritoževali, zavrnilo so jim na dežélnem zboru, naj národ s poukom odvráčajó od protestantstva. V ta namen je tedaj ostrogonski nadškof Olahi Miklóš pozval jezuvite in jih umestil v Tirnavi (l. 1561.), kateri so tudi v Ogerski katoliško vero zagovarjali z uspehom. A protestantje so si doskora zopet opomogli takó, da je za kralja Rudolfa II. evangeliška in helvetska konfesija leta 1606. dobila popolno ravnopravnost s katoliško vero. Za kralja Matije so protestantje zahtevali, da se jezuvitje iz dežele iztirajo; kar pa je učeni in vneti jezuvit Pázmány Peter, poznejši nadškof v Ostrogonu, vendar zabranil.²⁾

Vsi ti dogodki verozakonski v Ogerski sploh so se dotikali dakakor tudi tamkajšnjih Slovencev. No mi, ne imajoč žal nikakšnih nadaljših podatkov, navajati ne moremo tukaj nič posebnih primerov; nego samó jedno črtico nam je prilika da omenjamo v naslednjem,

¹⁾ F. B. Kořínek: *Obća pověstnica* III. 29.

²⁾ Kořínek I. c.; *Křižanič* III. 57; *Starě* IV. 217 sl.

ki jo pripoveduje domači njih pisatelj Košič Jozef, górenje-siniški župnik (l. 1848.) v svojih »Zgodbah vogerskoga kraljestva« o svojih rojakih iz óne dóbe: Da je namreč za kralja Ferdinanda II. njega nasprotnik erdeljski vojvoda Bethlen Gábor, trd kalvinec, dal dolenje-lendavsko imenje, katero je imel Bánfi Kristof, vedno in križema sporobiti in požgati zató, ker je protestantskim propovednikom branil (Bánfi) med svojimi kmeti propovedovati in se udomiti. Od tistih mal ne morejo ondašnji kraj: Bogojina, Kobilje, Turnišče in Tušanovci na nekdanji dober stan drugoč obogateti.¹⁾

O sedanjem stanji protestantstva med ogerskimi Slovenci ali Prèkmurci izvešča nas ponajveč Raičev Božidar (v »Nar. Koled.« in »Letopisu Matice Slovenske« za leto 1868., str. 53. nsl.), kar tudi izpisujemo.

Med številom okolo 40.000 katolikov, kateri se samí imenujejo »papince« (papeževce) in so razdeljeni na 21 fàr — biva malone po vseh, posebno górskih župah, več ali menj protestantov, »ki lepo živé s katoličani brez prepira ali sovraštva, nikomur ne snujoči neprilik ali spletek.« Vseh protestantov ali, kakor se tudi samí imenujejo, luteranov skupaj je blizu 15.000 ter spadajo pod 5 plebanij (fàr). Te evangeliške fare so: Pucinci, Križevci, Petrovci, Bodonci in Hodoš. V Pucincih in Križevcih so luterske molílnice bile postavljene za cesarja Jožefa II., v Bodoncih pa za Franca I. Te cerkve so, kakor tudi óna v Petrovcih, sedaj po zunanji obliki povsem podobne navadnim cerkvam. Na pokopališči imajo po nekod protestantje poleg katoličanov prostor brez vmesnih ográj. — Razven v Hodoši, ki šteje le nekoliko slovenskih protestantov (ostali so vsi národnosti madjarske), imajo luterski prekmurski Slovenci v ostalih štirih vesnicah tudi svoje učilnice, o katerih pravi Raič, da »so rabneje osnovane in boljše nego pri katoličanih,« ter »med protestanti pouk bolje napreduje.« Tudi knjige imajo isti svoje posebne, različne od »papinskih«, sevéda le vsebine verozakonske, kakor: Sveto pismo, katekizem, molitvenike, razne pesmarice cerkvene i. dr.²⁾

Ker so nekateri luteranje precèj daleč od svoje molílnice (pogl. n. pr. Kozlerjev »Zemljovid Slovenske dežele«!), zató pa dotičniki »ob nedeljah hodijo v katoliško cerkev k sv. maši, pazno poslušajo propoved, celó zbirco prinašajo (nekateri); samó k izpovedi sevéda ne hodijo, razven véliki petek v svojo bogomoljo, da prejmo občno od-

¹⁾ Prim. »Nar. Koled.« in »Letopis Matice Slovenske« za l. 1868. str. 71.

²⁾ Prim. »Slovanstvo« I. 156.; »Letopis Matice Slov.« za l. 1869. str. 61. nsl.; »Slovan« 1885. 4, 6.

vezo po svoji veri.¹⁾ Ako jih kdo vpraša, zakaj ne prestopijo h katoliški veri, odgovoré (kakor piše Raić): kajti so tako živeli naši roditelji, dedje in prededje, zato se jim nečemo tudi mi izneveriti. — Vidi se torej, da so le iz podedovane navade in iz spoštovanja do svojih prededov drugoverci. Sicer se pa katoličani in protestanti ljubijo, kakor je spodobno sinovom iste matere Slave.« — Takó naš izvestitelj. No vendar bi s cerkvenim zgodopiscem našim (Križaničem l. c.) želeli tudi mi za prekmurske Slovence luterane: »Bog jim pamet razsveti, da pustijo nemško vero in se skoro primejo zopet vere katoliške.«

Zagovor.

Vsakemu národu je urojeno čustvo vere. Vér je na svetu sicer več in zeló različnih; ali ni dvojbe, da je med vsemi najboljša, najumnejša vera Kristusova. Slovenski národ se je s to vero bil seznanil nekaj po Italijanih, nekaj po Nemcih, in nekaj po Grkih-Slovenih. Dóba, kadar so se Slovenci pokrstili, more se imenovati najusodnejša v življenji národa našega. Zakaj kakor je s pokrstitvijo naših pradedov bilo vdahnjeno jim novo dúševno življenje, takó se je uprav z novo vero objednem začelo takisto njih tujčenje in jim je v velikem délu bila zadana tudi národna smrt. Nemci posebno so pod obrazino kristjanstva in naobrazovanosti Slovencem narinjávali svoje gospodarstvo in jezik svoj; s pomočjo vzveličalne vere so širili oní pri nas robstvo in raznárojenost — to ako že ne toliko zavestno, vendar gotovo istinito!²⁾

No, potem ko je národ naš, bilo na milo, bilo pod silo, napósled venderle vzprejel vero kristjansko in to katoliško, tedaj si je uprav njo jako močno priljubil srcu takó, da si njé ni dal več zlepa iztrgati. Uprav katoliška vera je naše pradede oduševljala v ljutih bójih z divjimi Turki, in jih je tudi tolažila v ónih brezmernih stiskah in revah, kadar so jim ti neljudje požigali hiše in kočé, plenili jim imenje in življenje. Katoliška cerkev z nebeškimi nauki svojimi je bila često Slovencem jedino zavetišče v progonu, jedina uteha v nadlogah, jedini up boljše bodočnosti na zemlji in trajnejše sreče po smrti. Ali

¹⁾ V Pucincih je (prot.) župnik Trplján Šandor (l. 1843.—58.) slavil s svojimi ljudmi tudi Marijine svetke, kar je njegov naslednik hotel prikratiti, toda ljudstvo ni dopustilo (Raić B. »Letopis Matice Slov.« l. 1869. str. 69.).

²⁾ Znana je n. pr. izreka istega nemškega učenjaka Gfrórerja: »Za duhovnikom frankovskim in bavarskim je stopala vojska; kjer je on zasadil križ v zemljo, tam so cesarski vojvode zabíli meč, posebno sebi pravico k vladi, k nakladanju sužnosti, davkov, desetíne in drugih plačil.«

v teh hudih borbah za telesni obstoj so došle tedaj med Slovence óne verske zmešnjave. Od óne iste strani, od katere se je nekdanj do našala našim pradedom prava vera, dasi ne baš s pravim namenom — zatrošale so se od Nemcev sedaj pogubne zmote luterske, ali z namenom pač starim in še določnejšim, da se namreč národ slovenski vse tem bolj potujči in čim prej povsem pridobí nemštvu.

Pri tem je, kakor smo videli, glavno nalogo igralo plemstvo, pri nas že tedaj zvečine itak tuje, nemško, in pa zopet nemška gospóda v obče. A luterstvo, »to je bilo sredstvo, katerega so se poslužavali stanovi pri svoji opoziciji, to plašč, s katerim so knezi zakrivali svoje politične namene; in tako se je početni verozakonski pokret naskoro izpremenil v politički« (J. Krsnik: »Zgodov. avstro-ogerske monarhije« str. 61.). Da je pak ljudstvo naše na luterstvo prehajalo le nekaj iz nevednosti, nekaj pa zaradi svoje luterske gospódske, in zlasti moteno po lažéh, katere so luteranje posebno zoper papeža trosili po svetu, potrjuje nam sam nemški luterski predikant, zgoraj omenjeni And. Lang v svoji knjigi »Von der Seligkeit«. ¹⁾

Res, z lutersko vero je bila Slovincem došla tudi národna knjiga. O tem govóri S. Ljubić (»Ogledalo književne poviesti jugoslavjanske« II. 300.): »Protestantizem je odprl vrata Slovincem, da zopet stopijo na svetlo kot posebno jugoslavjansko pleme, toda bolj z golim imenom negoli s pravim národnim življenjem. Po Trubarji je prišel slovenski jezik v pismo, ali ne to uprav za národne, nego samo za verozakonske svrhe. S podjemom slovenščine utrosil je on nemško krivoverstvo, a po njem, ako i nehoté, vse to globlje tudi nemščino, dakakor še neotesano, v Slovenijo, kjer se je že bila poleg vse to hujega samosilja nemškega prikazala latinščina v poučavanji. Tega radi, ko je malo kesneje sama nemščina iz straha, da ji ta nadrislovenizem ne upogne glave, vstala na noge proti novotarjenju Trubarjeve šole v Sloveniji, in s pomočjo druge gosenice vseobčega pokreta, namreč jezuitizma, iztrgala mu životno bilo, zopet se je slovenska zemlja malo da ne obrnila v mrtvilo, niti se je več vzdramila životno do druge polovice prešlega veka, kadar je razliv francoskega vrveža vzburkal tudi slovenske prsi na domače delo.«

¹⁾ Piše namreč: »Der meiste Theil fällt dem Evangelium aus Unverstand, allein um der Obrigkeit oder anderer Leute willen zu, weil ihre Obrigkeit oder andere Leute um sie, oder neben und bey ihnen evangelisch und von des Papstes Zwang und Schinderey los werden, so fallen sie ihnen auch zu, gleichsam nur guter Gesellschaft willen, dass sie nicht vor den andern wollen etwas Sonderliches seyn.« (Cf. Ig. Orožen: Celjska Kronika, stran 128.).

No vender radi priznamo naših protestantov delo književno s Slomškom (Drobt. 1862 str. 72.) rekoč: »Trubar, Dalmatin, Bohorič in tiste dôbe vrstniki so našo slovenščino obudili, ako so ravno nesrečno od prave vere zavili. Bog je njihove greške narodu našemu v dobro obrnil po neskončno modri svoji previdnosti, ki dostikrat hudo prostim ljudem dopusti, pa hudo k našemu pridu obrne.« — Dà, spisi slovenskih luteranov so prvi in gotovi temelji vsemu književnemu delovanju pri nas od druge polovice XVI. stoletja sèm; óne protestantske knjižice so pravi početki novoslovenski književnosti (o čémer obširneje v Ljub. Zvonu 1886!). In v tém oziru je s protestantstvom — ali recimo z reformacijo — bilo Slovincem vdahnjeno pač novo duševno življenje.

Ali drugače se nam stvar kaže zopet z druge strani. Verski sledovi novotarstva so se med Slovenci bili naskoro in do malega izgubili, a ostal je v národu našem mogočni vpliv tuje národnosti. In ta vpliv še vsejednako in to jako silno v nas deluje tudi dandanašnji. Ponavljamo, kar je bilo povedano že o neki drugi priliki: ¹⁾ Groza nas grabi, kadar pomislimo, kaj bi bilo, ako bi vsi Slovenci ali vsaj večina preverila se na luterane! Kateremu pravemu Slovincu bi se tedaj ljubilo tó življenje? Ne bi li slovenskemu rodoljubu svet tedaj bil prazen? Slovenski spomini, slovenske želje in težnje, vsikoliki slovenski očitljaji bi mu v srci veneli, dokler ne bi drug za drugim čisto ugasnili, dokler se mu ne bi utrnilo tudi življenje.

Zakaj, da so Slovenci v ónih dneh bili svojo katoliško vero popustili in prešli na vero Lutrovo, morebiti bi jih do sedaj že povsem ne stalo, ali vsaj izvestno ne bi bili to, kar dandanašnji vender smo. Le poglejmo v óne kraje, kjer so se Slovenci svoje pradedovske vere res odrekli ter vzprejeli novo »nemško«, posebno v pokrájini Koroški: — kakó jim upravo tam tudi najbolj in to naglo gine slovenska národnost. A nasprotno, kjer se je še trdno ohranila stara vera, vztraja še ²⁾ slovenstvo, osebito v Kranjski; akoprav imamo tudi tu biti hude bóje s sovražniki národnosti naše, zlasti na obmejah v Štajerski in v Primorji. Istina, da katolištvo ni jedini pomoček obranitvi slovenstva, zakaj, k temu treba še drugih činiteljev; ali gotovo je, da je protestantstvo mogočen in jeden glavnih pomočkov za razširjanje in utrjenje nemštva.

Zató pa končujemo z besedami našega katoliškega in slovenskega cerkvenega kneza bl. sp. Slomška (Zbr. Spisi IV. 256.): »Pustite Slo-

¹⁾ Zbornik na slavo ss. Cirilu in Metodu 1885, str. 233.

vencem dve reči, ki ste nam dragi, kakor svetle oči: sveto katoliško vero in pa besedo materino! Po nemščini se je svoje dni krivovera v naše kraje vrnila, po nemščini se nam tudi v naših časih ponuja. Pade naša prava vera, pade tudi naša sreča; smo trdni Slovani, bomo tudi zvesti kristjani. In to nam Slovencem čez vse velja!

Národopisne posebnosti.

Píše Ivan Vrhovec.

III.

»Črne bukve.«

Coperiške, črne bukve! Koliko bi bil pred sto leti ali morebiti še pozneje, morebiti še sedaj dal pač marsikateri naših ubogih preprostih kmetičev zánje, ko bi jih mogel dobiti! Ž njimi bi bil poiskal cele kupe zlatá in srebrá, ki je neporabljeno in neuživano ležalo v zemlji pod kako rušo, pod kakim starim štorom, pod kako skrito skalo, koder je hodil morebiti vsak dan mimo, toda reva tega védel ni. Bila je stara in dognana stvar, da je pokopanega v zemlji brez mere bogastva, veliko zakladov, vendar le malo ljudij jih je znalo »vzdigniti«. Le malo jih je bilo toliko srečnih. Nekateri so jih pa gotovo znali; takšni, ki so hodili v črno šolo ali jim je sreča naklonila, bodisi kakorkoli že, »črne bukve«. Odkod bi mogel sicer ta in óni kár nanagloma takó dobro gospodariti, plačevati dolgove, odkod sicer mogel podreti staro leseno »bajto«, ki jo je bilo strah najmanjšega piša, in si sezidati hišo, da se je človeku srce smijalo, ko jo je pogledal? Tu ni bilo treba dolgo ugibati: »zaklad je dvignil«. Bilo ga je toliko, da ga je z dvema vóloma odpeljal domóv; zató se mu pa tudi vólí od tistega časa niso več redili; kadar so bili v najboljši reji, prišla je nánje ta ali óna bolezen in po njih je bilo. Toda gospodarja ni bilo sméti milovati! Tega ni rad slišal, zakaj vse nesreče, poleg tega pa tudi vse obile in prevelike sreče so bile krive »črne bukve«. Ali teh si smel jemati še menj s kako besedico v misel.

Po »črnih bukvah« je vzdihoval v prejšnjih dóbah pač vsak preprosti kmetič, vendar malokaterega je doletela sreča, da jih je dobil v

roke, in če jih je, shranjeval jih je in skrival skrbneje nego najdražjo stvar na svetu.

V denšnjih dneh so izgubile »črne bukve« sevéda že skoraj vso veljavo, vendar se je pripetilo že meni samemu (in najbrž tudi marsikomu čestitih bralcev), da so me na mojih péšpotih po oddaljenih hribskih vaséh povpraševali stari očanci najprej po ovinkih in potem, ko nisem hotel razumeti, na kaj merijo, kár naravnost po »črnih bukvah«. Umeje se, da je bil ves pouk o »črnih bukvah« in »črnošolcih« le bob ob steno. Pametneje je bilo, da sem se dajal sam poučevati; pri tem sem zvédel, da je tisti, ki ima take dragocene bukve, lahko naj srečnejši človek na svetu, če le hoče.

Nekdaj pa so morali imeti ljudje venderle take bukve v rokah. sicer ne bi bilo med preprostim ljudstvom toliko govorjenja o njih. Zató me je prav veselilo, ko mi je prinesel jeden mojih učencev pred nekaterimi meseci nekoliko starih zamazanih listov, mali ostanek nekdanjih obširnih »črnih bukev«, ki bi bile kakega preprostega kmetiča nekdanj sevéda mnogo bolj veselile.

Kakšne so? — Mnogo preprostejše, nego bi človek pričakoval. Sevéda niso cele, kakor sem že rekel, ampak le majhen ostanek iz srede, le štirinajst dróbnó pisanih zamazanih listov, ki se prično s »tretjo stvarjó« in 31. kapiteljnóm ter se končajo s 44. Listi so zamazani in na vseh straneh, zlasti na ogléh močno ogóljeni, kar je najboljše znamenje, da so se jemali pogostokrat v roke. Vse kaže na to, da je nosil srečni gospodar to skrivnostno knjigo vedno s seboj in je ne děl rad od sebe.

Letne številke moje »črne bukve« nimajo. Morebiti se ne motim, če se mi zdé kakih sto let stare. Temu mi je priča močni popir, kakršén se v tem stoletji ni več narejal, izvrstno črna, še skoraj nič obledela tinta in po nekoliko tudi jezik.

Napis »tretje stvari« slóve:

»SAROTENJE.

Jest N. N. tebe sarutim per Bugu Agiufs Athnotos + Sotler te tetragramathon. De se ti Paklinska Furia perkashesh u leipi zhluveshki podobi.«

Že te besede nam svedočijo, da je bil človek, ki jih je pisal, ali bolje rečeno iz kakih drugih »črnih bukev« prepisal, Dolenjec in sicer preprost Dolenjec, kómur so se okorne črke izvijale le počasi in težavno izpod peresa; vendar pa kmetški človek najbrž ni bil, zakaj kmetje prejšnjih časov skorej niso znali ni brati ni pisati. Sodim

ga, da je bil ali kakšen izprijen študent -- študentje so bili »črn-šolci« na zelo dobrem glasu — ali pa kakšen grajski pisár, ki si je preprostost naših kmetov obračal v svoj prid. Slaba pisava nas ne smé motiti, zakaj grajski pisárji niso bili učenjaki in tudi lepopisci ne. Imel sem v rokah že mnogo listín grajskih pisárjev in oskrbnikov prejšnjih časov. Njih pisava je največkrat také okorna, da jo more čitati le tisti, komur so se oči privadile sčasoma njih čiri-čari. Saj je zadoščalo, če je znal pisár zabeležiti, da je ta ali óni kmet opravil svojo tlačansko dolžnost, da je prinesel davek, oddal kokoš, kopúna ali kar je bil sicer v graščino dolžan. Jedino, kar bi nas utegnilo motiti in nas napotiti na to, da je bil vender kmetski človek, ki se je težka navadil vsaj slovensko brati in pisati, je to, da nemških črk ni poznal, česar si o grajskih pisárjih ravno ne upam trditi. Na več krajih mu je bilo namreč zapisati z nemškimi črkami besedo »zerzerellus«, ki pa je ni znal. Zapisala mu jo je neka druga, nedvojbeno veliko izurnejša roka. Gospodar »črnih bukev« je imel torej človeka, komur se je zaupal in ga prosil pomoči v také važni stvári.

Razumel pa sevéda tega, kar je pisal, marsikaj ni. To pričajo grške besede v navedenem napisu »Athnotos« »Agiufs«, »Sotler«, tudi »tetragramathon« mu je šel nerad izpod peresa; »te« pred »tetragramathon« je le prvi zlog te besede, ki ga je pisálec pozabil prečrtati, ko se je v drugič z vsemi silami zagnal, da zapiše »tetragramathon«.

Sicer pa mu tudi ni bilo dosti do tega, ali je bila beseda grška ali nemška, prav pisana ali ne, samó, da je bila neumevna. Take besede so se mu zdele najizdatnejše in neizogibne in niti jedno »zarotílo« ni brez njih.

A kaj je hotel doseči mož s svojimi »črnimi bukvami«? — Vse, kar je dobrega na svetu, in posebno se otresti rev in težav, ki so ga trle.

Pri tem pa mu je morala pomagati »peklenska furija«. Ali kakó preprost in slaboumen je bil ubogi človek, ki jo je pozival, zakaj, pozival jo je v imeni najsvetejših bitij, naj se mu prikaže brez hrupa in v pravi človeški podobi. Če nam pripovedujejo pravljice o groznem stráhu, ki so ga čarodejci čutili, ko so v risu stoječi klicali hudóbca, verjeli jim bodemo radi, če čujemo besede, s katerimi so ga pozivali.

Prvo »zarotílo«, ali kakor se tudi čita: »ZITAZO« (citatio) slóve:

»Jest tebe sarotim peklenska Forja zerzerellus skus too besedo Caro Fadum est (caro factum est) jenu skus molitu Boshje, jenu skus Katiro je on soiga Edino rojenega sina na ta sveit dau. 2) Jest N. N. tebe zerzerellus sarotim skus use kervave Kaple Jesosa Christusa. 3) Jest N. N. tebe sarotim jenu Permorem skus Boga Héylon jenu

skus Boga Mesiasa, jenu skus Boga Ahomet. 4) Jest N. N. tebe sarotim jenu Permuram skus Muzh jenu martro jenu terpleine nashiga Gospoda Jesosa Kristosa, jenu skus Use negou gaishlaine jenu shibe jenu shlakje jenu skus svite kervave rane, bi teu meni N. N. K pridu stati jenu pertruzat, pa jest N. N. tebe zarutim jenu permorem skus Use Kervave Kaple katire je Kristus Nash Gospod na leisu svitiga Krisha Preliu, de se ti peklenska Foria zerzerellus u leipi zhluvshki Podobi bres usiga hrupa perkashesh.«

Ubogi človek! Kolik strah je pač prebil izgovarjajoč te besede v tihi, samotni nôči ter pričakujé, da se mu hudóbec prikaže, ne morebiti v takšni podobi, v kakeršni ga je klical, temveč v takšni, v kakeršni je gospodovala na dnu pekla!

Temu »zarotílu« nasleduje préej drugo, prejšnjemu v vsem podobno, le da se sklicuje čarodejec v njem na sv. Trojico, sv. zakramente in sv. evangeliste ter »zerzerellusa« rotí, naj se mu prikaže v človeški podobi, »bres prutigovorjenja jenu bres use shkode mojga telesa jenu moje dushe. Obvari me ta svet titel INRI, jenu obvari me Boh Abraham, Isak, Jakob. Amen.«

Svoje duše pa naš slovenski čarodejec hudóbcu nikakor ni nameraval zapisati. Pričakoval je pač pomoči od njega, toda le tem potem, da ga Bog, kómur je tudi hudóbec podložen, prisili pomagati pobožnemu revežu, zakaj nad posvetnim blagom, nad zlatom in srebrom ima le hudóbec oblast. Goreča molitev ubožčeva je imela jedino to namero, da Bog »peklensko furio« prisili pokazati siromaku zaklade. Slovenski čarodejec je bil prepričan, da je le z gorečo molitvijo in pobožnim življenjem in blagimi nameni mogoče kaj doseči. V 32. kapiteljnu je zapisanih sedem dolgih in jako gorečih molitev do Boga Očeta in jedna še gorečnejša do Matere božje. Teh sedem molitev je moral čarodejec prej obmoliti, predno se je smel »zarotila« lotiti, toda še poprej je moral iti k izpóvedi in sv. obhajilu. A moliti jih ni smel, kadar in kakor bi se mu bilo zdelo, ampak moral je začeti na kakov mladi petek pred solnčnim vzhodom in moliti vseh sedem molitev osem dnij, vsak dan po trikrat, zjutraj, opóludne in zvečer; zjutraj s prižgano blagoslovljeno svečo. Moliti je moral na skrivnem, da ga ni nihče videl ter ni smel nikomur ničesar o svojih naklepih razodeti. Zatem šele naj je poskusil svojo srečo; a če se mu njegove prošnje niso uslišale, naj ni obupal, svetovale so mu »črne bukve«: »Če v osmih dneh ne boš uslišan, pa mol deset petkov zaporedoma, je pa gvišnu in resničnu, je velikokrat skušan blo. Ker sta v molitvi dva N. N. tam prosi 5, 10, 20 al 30.000 rainš. Prošiti moreš, kolker

češ; prošnja je frej postavljena. Jest te še enkrat opominam, de u imenu Jezusa začneš jenu s svetim imenam Matere boshje; to je: mainiga mora bit prejh ko boš molu, kam boš te dnarije obrnu: pervič Bogu h časti, drugič sam seb k potrejb jenu tem revnim ludejm s potrebe pomagat, v tretjič vernim dušam k pomoč. Aprobatum est.◀

Iz istega 32. kapiteljna zvemo tudi, da prinaša hudôba denar na različne načine, najrajši prikrito. Nekaterim ga je prinesla takó, nekaterim takó. Nekaterim je kakšen »mandelc◀ kaj na pródajo prinesel; kupili so to stvar in nastali so iz nje denarji. Bilo jih je pa tudi mnogo, ki so denarje »zapadli◀, ker niso hoteli pobrati, kar so na poti našli. Nekateri so našli na poti mrtvega psa, nesli ga domóv, kjer se jim je izpremenil v kup denarja. Zató priporočajo »črne bukve◀ vsako stvar v takem slučaju pobrati in domóv nesti, in izpremenila se bode v denar.

V 33. kapiteljnu se priporoča kakor posebni pomočnik revežev sv. Bernard. Razven dveh propisanih molitev mora čarodejec tudi v tem slučaju iti k izpóvedi in k svetemu obhajilu potem pa kakšen mlad terek takrat, »ko se bosta dan in noč ločila◀ moliti 77 očenašev, 77 češčenasimarij in 77 vér; ravno toliko pa tudi v četrtek in soboto tistega tedna. Med molitvijo mora stati na kameniti plošči in imeti prižgano blagoslovljeno svečo; tudi med temi molitvami ga ne smé nihče videti. Po molitvi velevajo »črne bukve◀ léči v postelj, ali zaspati ni smeti. Če se hudôbec ne prikaže z denarjem, prikazal se bode drugo, če pa drugo ne, vender prav gotovo tretjo noč. »Tudi tu je snajdeno blu in probanu.◀

V 34. kapiteljnu je povedano, kaj stóri clovek, če hoče biti pri visoki gospódi uslišan. Zapisati mu je le treba na kakšen listič črke: »SABHNBSTTZGABNHSDS◀, in listič privihati od palca na prvi prst. Prósi se, kar koli, vsemu se bode ustreglo!

Kapitelj 35. preganja »mrzlico◀. Imeti je treba tri oblate, na prvega se napiše: »+ in nomini patris + Jesus + na družega: + et Fili + Nazarenus, na tretjega + Spiritus Sancti + rex Judeorum.◀ To je treba pred solncem na téšče snesti in pri vsakem moliti 3 očenaše in 3 češčenasimarije.

Kaj svetuje 36. kapitelj, razvidno je težko, 37. pa se zopet bavi s tem, kakó dobiti denarjev.

Kapitelj 38. učí, kaj je cloveku storiti, da ga nihče ustreliti ne bode mogel. — Prej nego solnce vzide, naj si zapiše z drugim prstom, torej s kazálcem, po čelu črke: »INRI.◀

Kapitelj 39. učí, kakó se po hišah zakladi iščejo. Vzame se blagoslovljenega kadila, žvepla in belega voská. To se vse skupaj skuha,

in od zmesi naredí sveča, ki jo je treba le vžgati in ž njo po vseh ogléh hiše iskati zaklada. Tam kjer sveča sama ugasne, tam je zaklad pokopan.

Kapitelj 40. obseza pouk, kaj je človeku storiti, da vidi v sanjah, česar si želi, kapitelj 41. navaja pomočke, s katerimi se kakšna izgubljená ali zatajena reč zopet najde ali tatú prisili, ukradeno stvar prinesiti nazaj. Mimogredé naj tu povem, da poznam v najbližnji okolici ljubljanski dva li tri čarodejce moškega in ženskega spóla, ki se jim noben tat ne more ustavljati, da ne bi prinesel ukradene stvari nazaj; zató prihajajo kmetski ljudje še sedaj obilo k njim v posvete in ne godí se jim slabo. Ne čudimo se torej, če vedó naše »črne bukve« pomočke proti kakeršnim koli neprilikam človeškega življenja. Pomočki so največkrat smešni, toda ljudje, ki so jih poskušali, vérovali so vánje takó živo, kakor v svoje vzveličanje ter vérujejo še danes, in to ne le v osamélíh vaséh, ampak celó v vélikih mestih, med katerimi Dunaj ni jedno zadnjih. Kdor se hoče uveriti, koliko prazne babje vere je še pri teh vélikomeščanih, stópi v sodišče in poslušaj tožbe oslepárjenih, prav smešno oslepárjenih revežev. Časih se mu utegne še pripetiti, da mu bode prišumela k sodniku celó imenitna gospá v svili in žametu.

V najnovejših časih je »peklenska furija« sevéda precéj trmoglava. Zvedenci pravijo, da se za najhujšo »citacijo« več ne zmeni. Morda pa utegne vender jeden ali drugi čestitih naših bralcev imeti več sreče in ker je želimo vsakemu vrhovát koš, izdati jim hočemo vsebino 42., 43. in 44. kapiteljna.

Kapitelj 42. obseza »enu gvautnu branje te šace kopat«: »Napiši na en pergament (sic!) te le pohštabe: ZFETRIEATVORFIA FANDVSIVI. R. = Vm. + + +; oje teg te na dagalan.« Kar je lapidarnih črk so neznansko debele in velike, tolike, da polnijo skoro vso stran. Vidi se jim, da je imel čarodejec do tega pomočka največ zaupanja.

S takó popisanim pergamentnim listkom je šel na kraj, kjer se mu je zdelo, da bi utegnil biti v zemlji skrit zaklad. Tu je pokopal poldrugo ped globoko pergamentni listič pod zemljo ter čakal na mestu dve ali tri ure. Če je bila slutnja prava in je bil res zaklad na tistem kraji kje pokopan, zagrmelo je, ali se zabliškaló; če pa zaklada tam ni bilo, bilo ni tudi slišati ali videti nobenega znamenja.

Kapitelj 43. pripoveduje, kakó se zakladi »oznajo«: »Tam, kjer so zaplentani, poklekni najprej doli in moli k časti presvete Trojice in presvete Marije Magdalene in Boga, in svetega Danijela in sv. He-

lene pet očenašev, pet češčenasimarij in jedno vero. Predno začneš, stori pred seboj na tleh tri križe in reci: N. N. tebe zarotim, zaklad, pri moči božji in pri človeškem postajanji Jezusa Kristusa, da ti, zaklad na kvišku greš, ravno takó kakor je Kristus naš gospod gôri šel na les svetega križa. Ravno takó resnično pojdi gôri ti zaklad, ali železo ali čisto zlato in srebro in denarji in vse, kar je tukaj zakopanega in zaplantanega. Tebi zapovem ti, zaklad, pri Bogu Očetu, Bogu Sinu in svetemu Duhu. Amen.«

Kapitelj 44. obseza molitev, ki se mora razven družih moliti o taki priliki k sv. Krištofu. V tej molitvi je povedano, da je zahteval sv. Krištof, ko je nesel sv. Dete čez Jordan, plačilo za svoj trud. Kristus mu je »obljubil«, da ga bodo malali na vse cerkve, ali ker sv. Krištof s tem še ni bil zadovoljen, moral mu je Kristus še nekaj primekniti: oblast nad vsemi zakladi v zemlji, toda ukazal mu, da mora ž njimi ubogim in revnim ljudem rad pomagati, če bi zahtevali. H časti tega imenitnega svetnika je čarodejcu sósebnó moliti.

Le škoda, da je sredi te molitve naših »črnih bukev« konec. Zvedeli bi bili morebiti še marsikaj pomočkov, kakó se odpravi to ali óno zlob. A že to, kar smo čuli, uverja nas, da je človek, komur so rojile »črne bukve« in podzemeljski zakladi po glavi, zaradi njegovega takó malo razvitega duha, obžalovanja vreden človek, in taki so bili vsi njegovi vrstniki. A iz »črnih bukev« odseva takisto resnica, da tudi najnesrečnejši človek še vedno upa in samega sebe rad slepi:

»Gradóve svítile zída si v obláke,
Zeléne tráte stávi si v puščáve,
Povsòd veséle lúčice prížiga
Ji up golj'fivi, k njím iz stísk ji míga.«

Vrhu tega pa smo spoznali še nekaj družega: bistveni razloček v mišljenji našega slovenskega čarodejca nasproti nemškemu. Nemške pravljice nam pripovedujejo, da je mogoče zaklade dvigati le s hudičevo pripomočjo, a človek mu mora zapisati svojo dušo in prekleti vse, kar mu je bilo dotlej svetega. Naš slovenski čarodejec pričakuje od hudiča vso svojo srečo, vendar le po pomoči božji in svetnikov. Do hudiča nima posebnega zaupanja ter omahuje med njim in svetniki, najrajši bi ne imel ž njim ničesar opraviti. Prepričan je, da ravno molitve so med nasvetovanimi pomočki najizdatnejše.

Pevčeva zahvala.¹⁾

Kdor oduševljen svoje dni življenja
Žrtvuje uma in srcá darove
Povzdigi dóma in časti njegove
Navzlic oviram trdega borjenja:

Vesel peróti duh njegov razpenja,
Da v mirnejše ga dvignejo svetove,
Kadàr protivna sila več ne rjove
In dóba svita njega oproščenja!

Nezgoda mojega duhá je trla,
Skrbí vezale njemu perotnice,
Rešitve up sem bil odslóvil zdavna.

Zdaj lepših dnij so vrata se odprla,
Bodočnost kaže mi prijazno lice:
Iskrena hvala Vam, gospóda slavna!

Jož. Cimperman.

¹⁾ Ta »zahvala« je zložena veleslavnemu deželnemu zboru kranjskemu, ki je po ukrépu z dné 14. listopada t. l. visokodušno odločil pesniku našemu 300 goldinarjev letne podpore Slava!

Ured.

Madrigal.

Prijadral tja do miljene Sirene,
Zasidral truden sem v viharno mórje,
Da jedenkrat še čul bi glase njene —
Čim tožneje zvenénje strún udarja,
A méni bilo je pri srci górze,

Pozabil čolna sem, morjá, viharja . . .
Pogibljem, ker odtrgano je sidro,
Smrt bleda zije váme iz prepada,
Dreví valovje me v pogubo hitro,
Ko zadnja mi pobegnila je — nada!

Ranko.

Dete še bi hotel biti . . .

Dete še bi hotel biti,
Dete šibko, le srcé
Želel bi si tó imeti,
Ki utriplje zdaj — za té!

A zakaj? Kot dete nežno
Po rodíci koprni,
Boža, lice ji poljublja
In na prsih ji zaspí: —

Čuj, takó i jaz pri tebi
Smèl bi pótlej bivati
In kot dete smèl ljubezen
Tvojo bi uživati!

Novák.

Iz arhiva.

Povest.

Spisal Fr. Gestrin.

XI.

... vrši se ples,
Dekleta so brhka in zala
Z mladenči okrog se sukala
Plamtečih očes in vitkih teles.

Ivan Jenko.

bično je lesniška kazina prirejala svojim družábnikom in končno vsem Lesničanom po tri veselíce na leto. Prva se je vršila vselej jeséni.

Ako smo rekli, da so bile te veselíce prirejene v sem Lesničanom, verjeli nam bodo blagohotni čitatelji, ki gotovo poznajo, kakšne so kazine — hvala Bogú, da jih le še malo životári — po naših manjših mestih in trgih.

Veselíce v lesniški kazini so se razločevale od ondotnih čitalniških najprej v tem, da so bile brez petja, ker nemškutarski družábniki njeni niso mogli nikjer dobiti pevcev, in da se je k njim vozilo v — kočijah.

Marsikatera stara kočija, ki je leto in dan počivala v skednji in v kateri so si kokoši morda iz živáljega instinkta, da jih óndu ne bode nihče motil, napravile gnezda, morala je o priliki kazinske veselíce na dan. Oprati ji je bilo treba prah, omésti pajčevine in zakrpati morda raztrganc streho. Na večer potem pa se je veličastno (na srečo so bile Lesnice slabo razsvetljene) zibala proti jedva dve sto korakov oddaljeni gostilni, kjer so se obično vršile veselíce kazinske.

Prišla je sobota.

Ves teden poprej je že šla po trgu govorica o kazinskem plesu. Med nežnim spólom lesniškim se je védelo že do pičice, katera bode imela novo »toaletó«, kje jo je naročila in koliko je veljala, védelo se je tudi, katera je dala svojo lansko ali morda celó predlansko obleko oprat in prekrojit, odkrite so bile sploh vse óne malenkosti, za ktere se, kakor znano, ženstvo rado najbolj briga.

Moški spol, kar ga je bilo plesalcev, hitel je, da se »angažira« za pojedine plesove. Osobito je bil priden v tem oziru naš dobri znanec lekárnik Štipko Zgaga. Isti dan, ko se je zvédelo, da se napravi veselica s plesom, angažiran je bil za vse štiri kadrilje in več plesnih

toček. Bil pa je to óni isti Štipko Zgaga, ki je takó sovražil nemškutarstvo in vsaj po svoji izpóvedí z vsemi močmi delal za slovenstvo.

Toda prestrogo ne smemo soditi Štipka, ker drugi Lesničanje niso bili prav nič boljši od njega. Uradniki so bili iz znane, sósebnó temu stánu svojske kurtoazije, vsi družábniki kazinski. Nekaterniki so sicer trosili po trgu novico, da je bil kriv tega okrajni glavár — strasten nemiškutar — ali kdo bi verjel hudobnim jezikom?! — Tudi večina tržanov, ki so bili udje čitalniški, bilo je le zaradi ljubega mirú in prijateljstva vpisanih v kazino. Zató pa so ti stopivšemu v dvorano, kjer se je vršila veselíca, zazvenéli le redkokdaj na uho spakudrani glasovi lesniške nemščine.

Prišla je sobota.

Jedva se je jel nagibati dan, oživile so se Lesnice nenavadno. Tu si videl uradniškega slugo, ki je nesel davčnemu pristavu izposojene črne hlače, ondu je zopet drevil čevljar z novimi čevlji, drugjé si opazil ponosno korakajočega odbornika kazinskega v fraku in belih rokavicah hiteti proti gostilni, kjer se je imela vršiti veselíca.

Okna veselíčne dvorane so se razsvetlila in kmalu potem so jele po trgu drdrati kočije.

Vhod in stopnice v prvo nadstropje, kjer je bila dvorana, bile so razsvetljene s slabo brlečimi petrolejevimi svetilnicami. Vrhú stopnic je vzprejemal odbor došle góste ter vodil dame v dvorano na pripravljene sedeže. Dočim so se oné dolgočasile, čakajoč začetka, krepčali so se njih zvesti soprogi, odnosno častilci v pritlični pivski sobi. —

Na lesniškem zvoniku je udarila osma ura.

Večina pivcev je ostavila pritličje in šla v prvo nadstropje, zakaj veselíca se je imela pričeti. Kmalu se je napolnila precčj obširna dvorana.

V tem je obstal pred gostilnico voz, iz katerega so izstopili Anica in nje brat, pl. Hager in — Kodrán. Mnogo pregovarjanja in prepričavanja je trebalo Pavlu, da je zvalil svojega prijatelja v kazino.

Odbor vrhu stopnic je vzprejel góste iz Kota s posebno prijaznostjo, katere največja mera se je vsipala na plemenitega částnika. —

Zvonec je zapel, zavesa se je odstrla in veselíca se je pričela.

Nikakor nam ni namen, da bi obširneje opisavali to veselíco, samó dveh glavnih točiek nje naj omenimo. Prva teh je bilo igranje na gosli, katero je izvrševal nádobudni glavárjev sinek. Če pa povemo, da je bil mladi godec začetnik, in da mu je po dokončani igri zvenela z vseh strani burna pohvala, povedali smo menda dovolj. —

Druga glavnih točk je bila deklamacija. Deklamirala je mlada in ljubezniva hčerka Lesničana-bogataša, ki ni ščedil novca, da kár najbolje omika jediniko svojo ter jo je — kar je v nas Slovencih itak običaj — poslal v nemški závod ob kostniškem jezeru. Dejali smo, da je bila déklica mlada in ljubezniva, zdaj pristavljamo, da je govorila prilično, in da so si, ko je končala svojo deklamacijo — Schillerjevo: »Pesem o zvonu« — oddehnili govornica in poslušalci.

Po veselíci so odnesli stole iz dvorane in pričel se je ples.

Nadporočnik pl. Hager je začetkoma zvečne plesal z Olgo. Ljubeznivo se je vselej ovila njegovega slokega telesa in dražestno nagibala glavico na njega ramo. Dasi pa se je veselo smehljala vrtèč se s častnikom po dvorani, vender je pazen motrilec lahko opaževal, da nad veselím nje smehom plava lahna meglíca toge. — Tudi pl. Hager je videl to, in gódílo je njegovemu samoljubju tembolj, ker je védel, da je on te tožnosti kriv. Tolažil ni žalostne déklice, temveč brezozirno je nadaljeval v svojem govoru:

»... Dejal sem Vam tudi, ako me ne vara spomin, da človek žensko ostavi, ako se je naveliča. Trditi sicer ne morem, da sem se Vas naveličal — prelubeznivi ste bili — toda kaj hočeva? ... Jaz odidem jutri in Lesnice me morda ne vidijo več. Preostajalo nama potem ne bi drugega, nego pisariti si sentimentalna pisma, in to vsaj moja krepost ni...«

»Vi me nikdar niste ljubili!« šepnila je Olga in strastno stisnila njega levico.

»Oporekati Vam ne morem«, odgovoril je nadporočnik mirno. »Ali ako mi dovolite primero, primerjal bi najino ‚ljubezen‘ z denašnjo veselíco. Iz te primere povzamete lahko koristen nauk. Zabavamo se zdaj, ko pa pojdemo v jutro domóv, bodemo trudni. Toda prespali se bodemo in potem se z veseljem spominjali denašnje veselíce. Storiga isto z najino ‚ljubeznijo‘ — prespiva jo!«

Olga je molčala, ali v duši sta se ji porodila sovraštvo in gnus do plemenitaša.

Godba je utihnila in plesalci so počeli šetati.

Olga je prosila nadporočnika, da jo véde na nje sedež, češ, da je trudna. Ugodil je nje želji in priklonivši se odšel iz dvorane.

Samotna sedèč je Olga motrila mimo nje korakajoče šetalce. Ko je stopal ž nje sestro Kodrán mimo nje, objelo ji je srce nekaj kakor kesanje... Jezno je razprostrla pahljáčo in si delala veter, kakor bi ž njim hotela odpoditi neprijetne misli. Ali zamán! — Takoj se

je je polastil drug neprijeten občutek. Vsakdo je imel svojo plesalko, vsaka svojega plesalca, samó ona je sedela s starimi gardedamami tu — stenska dekoracija —. Hotela je že ostaviti sobo, kár jo reši srečen slučaj neznosne zadrege. Štipko Zgaga je baš odvéł Sirčevo Anico na nje mesto ter hotel oditi krepčat se v pritličje.

»Gospod Zgaga!« poklicala ga je Olga tiho, ko je stopal mimo nje.

»Želite, gospodičina?« vzkliknil je lekárnik veselo in takó glasno, da Olgi ni bilo ljubo, in se globoko priklonil.

»Ali mi ne bi hoteli priskrbeti čašo limonade?« prosila je Olga s koketnim pogledom.

Zgagi se je od veselja topilo srce.

»Na službo sem Vam, gospodičina Olga — prosim!«

Ponudil ji je desnico ter jo odvédel iz dvorane v vežo, kjer je gostilničar napravil nekak »buffet«.

»Danes ste pač ponosni, gospod Zgaga,« začela je Olga, ko sta se vrnila v dvorano in se pridružila šetalcem. »Niti zmenili bi se ne bili za staro svojo prijateljico, ako Vas ne bi bila sama opozorila náse.«

Zgaga se je opravičeval, da je baš hotel priti pónjo, ko ga je poklicala.

»Dobro«, segla mu je poredno smehljaje se Olga v besedo. »V dokazilo, da je to res, poplešete z máno prihodnjo turo!«

»Radi tega baš sem hotel priti po Vas,« legal je Štipko.

Prihodnji ples je bila kadrilja, in lekárnik je bil zánjo že davno pri Jelici angažiran. Toda zdaj ni preostajalo, nego zatajiti in pozabiti Jelico. —

Plesalci so bili že nezadovoljni zaradi dolzega premora in so izziivali aranžerja — dolgoveznega davkarskega prístava.

Brez sape je prisopihal ubožec, začuvši, da ga kličejo v dvorano in jedva je mogel še zakričati: »Kadrilja!«

Kadrilja se je plesala in doplesala. Če pa kdo ni bil zadovoljen ž njo, bila je Olga. Pl. Hager se ni brigal med vsem plesom zánjo, in to jo je jezilo, a da je bil proti Jelici neobično prijazen in ljubezniv, to jo je še bolj jezilo, in da Zgaga ni bil takšen nasproti nji, to jo je jezilo najbolj. Déklica sevéda ni vedela, v kaki zadregi je bil Zgaga zaradi Jelice. —

V tem ko so drugi jeli »promenirati«, potožila je Olga Štipku, da jo glava boli. — Nekateré ženske jame v najnedolžnejših slučajih glava boleti. —

»Plesati ne morem več, domóv pojdem, in Vi, gospod Zgaga, bodete toli prijazni, da me spremite, je li da?«

Kdo bi bil radostneje pripravljen od lekárnika?!

Mati župánja se je sicer začudila, ko ji je Olga povedala, da odhaja, ali odgovarjala ji ni: poznala je svojo hčer in vedela, da tega ne dela brez vzroka. Da je pa ne boli glava, o tem je bila osvedočena. —

Ne da bi se od koga poslovila, odšla je v garderobo in kmalu potem odhitela po stopnicah v pritličje, kjer jo je ves srečen pričakoval Zgaga.

Oklenila se je njegove roke, in ničesar govoreč sta korakala po trgu. Olgi pa se je stoprav zdaj omeščalo srce, in ves večer zatajevana jeza ji je prekipela in se izlila v grenke solze. Skrivoma, da bi nje spremljevalec tega ne opazil, brisala si je oči. — Toda tega se ji ne bi bilo treba bati, zakaj Štipko nenádejane sreče prevzet ni videl ničesar.

Stoprav ko sta obstala pred domom, ni se mogla Olga več premagovati, in glasno je zaihtela.

»Vi jokate, gospodičina, kaj Vam je?« vzkliknil je Zgaga v stráhu.

»Nič, gospod Zgaga, nič!« ihtelo je deklè.

»Vi mi nekaj prikrivate?«

»Nič ni, nič! — Jutri — jutri Vam povem vse — vse!« — Nov potok solz se ji je udril po lici.

»Jaz Vas — jaz te ljubim, Štipko!« — vzkliknila je najedenkrat.

Oklenila se je njegovega vratú in strastno poljubila lekárnika.

Zgaga je odrevenel. — Predno pa se je zavedel, opazil je, da stoji sam pred županovo hišo.

Poljub Olgin mu je gorel še na ustnih . . .

Nekaj časa je poskušal premissljevati, kakó je vse to prišlo, ali zamán. Razburjeno mu je plala kri po žilah, in misli so se mu mèdele. Jedina zavest, katero je čutil, bila je, da je neznansko srečen, in s to zavestjo je krenil nazaj proti gostilni. — —

V tem pa je Olga sedela oblečena na razkriti postelji in si podpirala lépo glavo. Solze so ji usehnile, in obraz ji je bil strog. V golo steno je zrla in mislila, dolgo mislila. Sad njenega premissljevanja pa je bil vzklik:

»Jeden mora biti, četudi samó — Zgaga! —«

Kmalu potem je légla in mirno zaspala . . .

Ko se je Štipko vrnil, pomignila mu je mati župánja, naj pride k nji. Ubogal jo je in nje vprašanjem gledé Olge odgovarjal s takšno živostjo in zdušnostjo, da ga je župánja nekolikokrat začudeno pogledala.

»Nekaj se je moralo danes pripetiti, toda kaj — kaj?« mislila si je. Tačas pa so se vrteli pari po dvorani.

Kodràn je plesal s Pavlovo sestro.

Znano je vsakomu, kakó okolnosti vplivajo na misli človeške, in čestokrat — morda mnogokrat na škodo — tudi na delovanje.

Veseli obrazi na okrog, šumna glasba, prijazni nemir po dvorani, vonjava svežega cvetja, ljubezniva plesalka, sukajoč se na drobnih nožicah — vse to je tembolj prevzelo Lovreta, ker je poprej malone ves dan prebil med štirimi stenami arhiva sredi starih prašnih folijantov.

»Od kazinske veselice nisem pričakoval toliko zabave, in prav hvaležen sem Pavlu, da me je izvabil sem,« govoril je svoji plesalki.

»Sijajna sicer ni«, odgovorila je Anica, »in morda ravno zaradi tega tem zabavnejša.«

»In takó dražestnih plesalk se tudi nisem nádejal,« opomnil je Kodràn.

»Čudno! Neznana Vam že poprej ni nobena bila, kakó, da se Vam stoprav danes zdé dražestne?« vprašala je déklica šegávo.

»Ne vem, kakó je to, morda —« Kodràn ni védel, kaj bi rekel, — »morda radi tega . . . ker ste tudi Vi tu . . .«

»In zakaj ravno radi mene?« vprašala je Anica, in poreden smehljaj se ji je zazibal okrog ust.

Kodràn je bil v zadregi. Molčal je nekaj časa.

»Ker ste Vi — najdražestnejša!« zašepetal je končno in se zardel na lahko.

»Ha, ha, ha!« zasmijalo se je deklè. »Hvala Vam, gospod profesor, toda oprostite, ako Vas vprašam, če ste morda čitali ta poklon danes v našem arhivu?«

Lovro se je ugriznil v ustna. Čutil je, kako je neokreten, in sramoval se je. Nehoté se je spomnil nekdanjega prizora v parku, kjer je bil ravno takšen.

„Ali zakaj baš proti Anici?!“ jezil se je in se zresnil.

»Gospodičina, poznate me — takó si vsaj domišljujem — in veste, da nisem vajej poklonov, temveč, da govorim resnico, o kateri sem prepričan, katero čutim v svojem srci.«

Anica je molčala. Tudi Kodràn ni govoril več. Sladko čustvo ga je prešinjalo vsega, ko je krasno, vzdušno stvárco v skoro pro-

zorni plesni obleki po dvorani vrtèč razmišljaj, kakó prijetno bi bilo za vedno združeno živeti s tem angeljem . . .

Ozrl se je jedenkrat kakor slučajno v nje oči, in zdelo se mu je, da skozi njih temino svita vsa neizmerna sreča bodočega mu življenja, dà, da mu je ta sreča že davno svitala, takoj óni dan, ko se je prvič sešel z ljubeznivo déklico, a da je bil on tedaj slep in ni opazil tega. In kaj vse je moralo priti med tem? Mameča sanja ob Olgi, domišljena ljubezen in nepotrebna muka . . .

Ni se mu dalo več plesati. Odvèl je Anico na nje prostor, sam pa je hitel iz dvorane v mrzli nôčni zrak hladit si čelo vroče.

Dolgo ga ni bilo nazaj. Ko pa se je vrnil, iskalo je njega okó Anice. Ali med plesalci je ni bilo. Tudi Pavel ni védel, kje je. In kakó tudi? — Kadar se mu je ponudila prilika, bil je v bližini Jeličini. Mati župánja je to opazila in srce se ji je smijalo od zadovoljnosti . . .

Lovretu je jelo tesno biti pri srci. Hotel je že oditi iz dvorane, da poišče déklice, kar jo ugleda ob vratih v garderobo v sómraku sedečo.

Približa se ji. — Anica je vstala.

»Gospod profesor, ne zamerite mi, ako sem Vas žalila s prejšnjim svojim nepremišljenim govoričenjem!« nagovorila ga je, in glas se ji je tresel.

Lovro ji je pogledal v oči in zdelo se mu je, da se rosé.

»S čim da bi me razžalili, gospodičina? — Vsaka besedica, vsako povelje Vaše me veselí, me mora veseliti, ker Vas — ljubim, neizrečno ljubim! . . .«

Prijel jo je za roko. — Deklè ni odgovorilo, ali drhtelo je po vsem telesi.

»In Vi, gospodičina? — Smem li upati od Vas iskre ljubezni?« —

Anica se je ozrla plaho v dvorano. A niti gardedame, niti plesalci niso mogli opaziti tega prizora. Vender mu je iztrgala svojo roko iz njega desníce.

»Tu ni prilike, da Vam odgovorim,« hitela je plaho. »Zvedeli bode vse o pravem času, toda danes, prosim Vas, danes se me ogibajte!«

Kodràn ni mogel kljubovati nje želji in odšel je. — — —

Rano v jutro so se vozili naši znanci iz Kota s kazinske veselice. Nebó je bilo oblačno in topel vlažen veter je vél.

Vtiski minule noči so bili povod, da so vsi molčali.

Kodràn je z upom in strahom premišljaj, kdaj in kakó bode pač Anica razrešila njega vprašanje in odločila njegovo bodočnost.

Anica, ki je že davno ljubila Lovreta z óno čisto, tiho ali tèm žarnejšo ljubeznijo nepokvarjenega srca, vtapljala se je v svojo srečo, v srečo, da jo nje oboževanec ljubi. Jednake občutke je imel tudi nje brat, saj je danes zopet čul iz ljubljenih ust Jeličinih že tolikrat ponavljano prisego, da mu ostane vedno zvesta. — Pl. Hager je začetkoma mislil na Olgo, toda ne dolgo. Slonečemu ob oknu kočijinem in zročemu v oblačno nebó preokrenile so se mu misli skoro. Jezil se je na tihem, da bode moral potovati najbrž v slabem vreméni. —

— — — — —
Okolo jednajste ure istega dné je oddrdrala kočija izpred Kota. — Pl. Hager se je peljal na kolodvor.

Vsem prebivalcem grajskim — celó stari dekli — prihajalo je lože pri srci, gledajočim, kakó se odmiče voz s plemenitim gôstom . . .

Sneg je naletaval v drobnih kosmičih z néba, in mraz je bilo.

Pl. Hager se je tesno zavil v svoj plašč ter se naslonil v kot kočije. — Ko se je peljal mimo župánove hiše, tedaj se niti ozrl ni skozi okno.

Čemu tudi? — Poslovil se je pisмено in s tem vsaj nekoliko zadostil običajju.

Sneg pa se je vsipal z néba . . .

In kakor je zamèl tir za kočijo, takó je zamèl v Lesnicah spomine za plemenitim částnikom . . .

XII.

Oh težka pot, oh tožna pot,
Ko od srcá srcé se loči.

S. Gregorčič.

Vse kot nekđaj — in vender vse drugače!
List iz dnevnika.

Tekli so dnevi in Kodránu minevali s takšno brzino, kakor še ne doslej.

Debel sneg je pokrival goró in raván, siva megla se je vlačila po zemlji in mraz je divjal. Sléharni človek bi trdil, da ne more biti neprijetnejših in dolgočasnejših dnij, ne takó Kodrán. —

Takoj drugi dan po ónem kazinskem plesu je hotel Lovro čuti odgovor Aničin in izmislil si je za to zvijačo. — Kadar je bil čas obedu, in se sam tega ni spomnil, prišla ga je doslej vedno Anica klicat. Sklenil je, da bode ta dan pozabil kosila.

Ko je bil čas, da bi imel iti obedovat, sedel je trdovratno v arhivu in zrl v star kodeks, toda čital ni. Z bijočim srcem je pričakoval, kdaj bodo zaškripala vrata in se bode v njih pokazalo drago mu bitje.

Dolgo se mu ni hotela izpolniti želja, napósled je vender začul lahne stopinje na hodniku. Zadrhtel je od koprnenja.

V tem so se že odprle duri in Anica je stala pred njim.

Lovro je vstal in se ji približal. Prevzet ljubezni ni mogel takoj izustiti ni besedice. Stal je pred njo in ji proseče zrl v bolj in bolj zardevajoči se obraz.

»Anica, bode te li odgovorili danes vprašanju mojemu?« zašepetal je napósled.

Deklè se je zardelo še bolj in molcé uprlo vánj tèmne svoje oči. V njih pa je Kodrán bral takó odločen odgovor, toli gorečo ljubezen, da ni čakal odgovora, temveč omamljen od opojnega čustva objel drobno stvárco in jo pritisnil na razburjene prsi . . .

In odslej so Lovrétu v srečni ljubezni potekali dnevi in — potekli . . .

Prišel je čas ločitve.

Solnce je sijalo in njega rmeni žarki so se lomili v kristalnih zmrzlega snegá, ko je jemal Kodrán slovó od svojih znancev v Lesnicah. Opravil je že vse poséte, ko je vračajoč se v Kot krenil še k župánovim. Srce se mu je stisnilo, prestopivšemu znani prag, toda zatajil je neprijetni občutek in smehljuje se stopil v »gospódsko« sobo.

Župánovim je bilo znano — česa se v malih krajih ne zvè? — da Kodrán odhaja, in pričakovali so ga, da pride po slobó.

Kakor prvi dan, ko je prišel Lovro v Lesnice, sedeli sta tudi danes Olga in Gabrijela v kotu za okroglo mizo s šivánjem v rokah. Poleg njiju pa se je zopet gugal na stolu Štipko Zgaga.

»Gospod doktor?« vzkliknila je Olga na videz začudeno in vstala.

»Klanjam se!« pozdravil je Lovro.

»Stavim, da ste se prišli poslovit!« vteknil se je Štipko vstajaje v besedo.

»Ugenili ste, gospod Zgaga!« odgovoril je Lovro.

»Čuli smo že, da odidete danes, gospod doktor,« opomnila je Jelica stoječ za svojo sestro.

»In čudimo se,« nadaljevala je Olga pikro, »da nas posetite ob svojem odhodu.«

Kodrán je razumel, da ga hoče deklè zbadati.

»Dolgo me sicer ni bilo pri vas, toda pri odhodu sem se čutil dolžnega, da se poslovim, zakaj Bog zna, privede li nas usoda še kdaj skupaj!«

»Res, Bog zna,« odgovorila je Olga z nasmehom na ustnih in z malomarnim glasom, iz katerega je zvenelo: »Kaj mi je do tega?« —

V tem je pohitela Jelica klicat matere in očeta in ju privêla v sobo.

Po pogovorih in poklonih, ob slovesi navadnih, odšel je Lovro, in lahko mu je bilo pri srci, ko je korakal ob snéžnem grmičji proti Kotu.

Dospevši v grad se je spomnil, da ima zbrati še svoje izpiske v arhivu. Odpravil se je tja. Ko pa je urejal razne liste in listke, zaškripnile so duri na lahno. Ozrl se je.

»Lovro!« in ihteč se je ovijala njega vratú in skrivala blede svoj obraz na njega prsih.

Dasi je bil sam tolažbe jako potreben, tolažil je žalostno déklico, češ, da ji ostane zvest, da ji bode pogostoma pisal, da se kmalu zopet vrne in jo potem povêde s seboj.

Dolgo se je moral truditi Kodrán, da se je vsaj nekoliko Anici razjasnilo solzno okó.

Potem pa sta govorila o bodoči svoji sreči in si zidala »svetle gradove v oblake«, dokler se ni približal čas odhodu.

Še jeden strasten objem, še jeden žaren poljub, še jeden tožen, zvest pogled brez radoznalih svedokov in odšla sta iz arhiva.

Kakó težek jima je bil pot do stanovanja oskrbnikovih! — Oba sta molčala in tajila drug drugemu globoko svojo žalost, obema sta se topili srca v nemi bolesti . . .

Tačas, ko je Šimen znašal Kodránovo prtljago na voz, poslovil se je le-ta pri gostoljubnih roditeljih svojega prijatelja in svoje ljubice. Nató sta sédla s Pavlom v kočijo, in Lovro se je s težkim srcem odpeljal iz Kota. A tolažila ga je zavest, da ga v duhu spremlja joka-joče srce zvestega dekleta. — — — — —

Mínila je vrsta let.

Usoda, ki nas meče kakor igrače iz kraja v kraj, hotela je, da grem na solnčni jug za svojim poklicem.

Pušêč sem slonil sam v kupéji in gledal žarke jesenskega solnca, igrajoče se po ogóljenem usnji, in — zéhal.

Vožnja mi je že presedala, tu mi pošljejo milostni bogovi srečno misel. Spomnil sem se, da se moram peljati mimo Lesnic.

„Kaj, ako bi za danes tam izstopil? — Jutri se odpelješ dalje, saj dosti utegneš!“

In storil sem takó.

Ko sem korakal po trgu, videl sem, da se ni mnogo izpremenil. Tu in tam so na novo pobelili kakšno hišo, ondu zgradili nov plot — sicer vse pri starem.

Krenil sem k župánovim. — Spotoma sem se čudil, da me nihče ne pozna več, ali prišedši v znano gostilno sem se prepričal, da se stáramo. Sam nisem več spoznal matere župánje.

Stopil sem v »gospódsko« sobo. Vse kot nekdanj, le v kotu pri okrogli mizici sem pogrešal hčera.

Župánja me je spremila v sobo in prisedla k meni. Kmalu se je razplel med nama pogovor o prešlih dnéh. Doznal sem iz tega pogovora toliko, da mi ni bilo žal, ker sem se ustavil v Lesnicah.

Štipku Zgagi je umrla teta in mu pustila vse imetje, katero zdaj deli z njim njegova soproga Olga. Štipko že tudi praktično studira pedagogiko, nekoliko, ker vzgaja dvójico živih páglavcev, nekoliko, ker njega samega vzgaja odločna soproga pod težkim brezpétnikom.

Tudi Jelica se je omožila. Lansko leto je prišel neki trd Nemeč — Bog védi kakó — v Lesnice, lenáril nekaj časa ondu in napósled odpeljal dekleta svojo ženo tja góri v zeleno Štajersko, kjer mu je bila služba zdravnika pri nekem rúdniku.

Davčnega nadzornika Koprivca so povišali v službi in ga predstavili v Ljubljano, kamor je šla sevéda tudi lepa njega soproga. Ako je to storila drage volje, ne vemo, zakaj koncipijent Orel je ostal še v Lesnicah in prevzel po umršem svojem »šefu« Žrjavu advokatsko pisárno. In dobro je storil, ker pôslo je imel toliko, da je na večer ves utrujen prihajal k župánovim. Zadnji čas je začel tudi njegov koncipijent Pavel Sirec prihajati zopet z njim. Izostal je dolgo časa, ker se mu je ljubica izneverila, toda končno je vendar uvidel, da se zaradi nesrečne dijaške ljubezni ni vredno niti žalostiti niti jeziti. In res je takó!

Ko sva o teh in takih stvaréh govorila z materjo župánjo, odprle so se nanagloina duri in v sobo je uprav prisopihal — vladni komisár. Naročil si je »mérico«, stojé jo izpil na dušek in odšel, češ, da ima neizmerno opraviti. Mene ni spoznal.

Ko je zaprl vrata za sabo, začela mi je župánja praviti, da je usmiljenja vreden človek. Vedno je žejen, in ravno zató ga menda nečejo povišati.

Dan se je že nagibal, midva z župánjo pa sva še sedela pri mizi. Čudno se mi je zdelo, da govori o vsem in vsakem, a da ne omeni oskrbnikove Anice. Vprašal sem jo po nji.

»Srečna gospá je,« odgovorila mi je družábnica, »samó malo jo vidimo v Lesnicah. Vsako leto se pripelje profesor Kodrán za mesec dnij semkaj na počitke, in takrat pride tudi ona ž njim. In kakšna je! Lepša nego je bila deklè. Toda saj jo bodeite videli, zdaj bivata baš tu. Danes je sobota in ob sobotah prihajata zvečer navadno k nam.« —

Župánja je govorila istino. Iz lepega dekleta se je razvila krasna gospá. Ure, ki sem jih prežil v Anice in nje soproga družbi, potekle so nam v prijaznem prijateljskem pogovoru.

Lovro mi je pripovedoval o svojem življenji, o svojih studijah i. t. d.

»In po grajskih arhivih ne iztikaš več?« vprašal sem ga, ko mi je ravno pripovedoval o slovenskih starinah.

»Malo,« odgovoril je smehljaje se, »odkar sem v Kotu odnesel« — pokazal je soprogo si — »svojo srečo — iz arhiva« . . .

* * *

Kdor pa hoče še peti,
Mora od kraja začeti.
Národna pesem.

Pozdravljeni mi starega gradú otemneli zidovi!

Čez lépo vrsto dolgih let vas je gledalo zopet okó, in srce mi je utripalo o tem pogledu. — Viharji časovi so hrumeli nad vami, viharji časa so besneli tudi nad mojo glavo. — A gledal sem vas znova, in v duši so se mi vzbudili spomini.

In zdaj?

Pozdravljeni mi temni zidovi, pozdravljeni spomini!

KONEC.

Jurij Kobè.¹⁾

Spisal dr. K. Glaser.

Dorodivši se dné 8. ržnega cvéta leta 1807. v Poljanah poleg Kolpe, dovršil je ljudske in latinske šole v Karlovcí, licej in bogoslovske studije pa v Ljubljani, kapelanoval od leta 1837. v Semiči, Kostelu, Mokronogu, na Trebélnem, v Črnomlji, v Leskovci do leta 1851., potem je bil župnik na Planini do leta 1856. in končno v Čateži do smrti dné 29. ržnega cvéta leta 1858.

Ker je izvršil svoje prve nauke na Hrvaškem, navzel se je bil ilirske ideje, za katero je pisal v letih 1840. in 1841. v Gajevih listih, pozivajoč svoje rojake v ilirsko kolo.

Ko se je navdušenje za to misel nekoliko poleglo in ko so si Slovenci ustanovili svoja glasfla, bil jim je Kobè marljiv sodelavec. Prvi njegov spis v slovenskih listih sem zasledil v »Novicah« leta 1847.,²⁾ z naslovom: »Beli Kranjci onkraj hribov Gorjancev in Kočvarjev ob reki Kolpi od Metlike do Osilnice.« Tu popisuje v šestih oddelkih nošo, jezik, národne pesmi, katere posebno radi popevajo Poljanci; človek bi prè mislil, da je Vuk tukaj zbral svoje pesmi, takó so jednake srbskim; v potrdilo navaja nekatere. Potem navaja ženitovanjske navade, v katerih popevajo »Kraljeviča Marka«. Napósled navaja nekoliko njih pregovorov. Članek je za óne čase res znamenit.

Največji del njegovega slovstvenega delovanja je namenjen v to, da se Slovenci pobliže seznanijo s svojimi sosedi — s Hrvati in Srbi; v tem zmyslu je spisan članek: »Ženitovanje v Dalmaciji poleg turške meje.«³⁾ V Risnu in Dubrovniku se pravi prè »veriti dekle« ali »veriti se z dekletom = prositi za dekle«; — na široko opisuje vse šege in navaja tudi pesmi, ki se pojó ob tej priliki. V to stroko spada spis: »En dan na piru (ženitnini) v Krajini (Vojaški gránici)«⁴⁾, kjer razkazuje, da je dobro postreženo z jestvinami, samó za vino je joj, ker hodi jedina posoda plošnata, držeča okolo 24 litrov silo počasi od soseda do soseda. Kdor ne zna napijati, ne smé sedeti na gorenjem

¹⁾ Jos. Marn, Jezič. XVII, str. 1.—16.; ²⁾ str. 163., 167., 170.—1., 175., 178., 182.—3.; uredništvo »Novice« dostavlja: »Čast. gosp. pisatelja prosimo, nam večkrat za »Novice« kaj poslati«; ³⁾ Nov. 1854, str. 62., 66.—7.; 71., 74.—5., 79., 83.—4.; 90., 95., 99.—100.; ⁴⁾ Nov. 1853, str. 347.

konci mize; kakó je treba opravljati ta pôsel, razkazuje članek »Srbske zdravice«¹⁾; takih je sedem: 1.) v dobri čas od obeda; 2.) v boljši čas od obeda; 3.) v slavo božjo; 4.) v zdravje domačinovo; 5.) v zdravje prijateljsko; 6.) za častitost snida in shoda; in 7.) za mize, obraza in ustanka.

V članku:

»Znajte, da je slava večja,²⁾
So več brati bratec bitie«

govorí iskreno za ilirsko idejo in navaja končno pesem belokranjsko o »Kraljeviči Marku«.

Opisal nam je Kobè tudi običaje pri pogrebu in navel pesmi, ki se pri tem pojó; dotična zbirka pesmij ima naslov: »Srbsko klaganje za mertvimi«³⁾ Po Vuku: 1.) Mati nad sinom; 2.) Druge mater tolažeče; 3.) Spet takó; 4.) Dve in dve; 5.) Spet tako; 6.) Spet tako; 7.) Kadar merliča iz hiše nesejo; 8.) Pop ji govori (ko odnesó možá iz hiše); 9.) Tretji dan na grobu rajnega. 8. pesem slóve takó:

»S svetom se treba razabrati
Svojo žalost pregoreti
Kdor se rodi, vsak mora umreti
Nekdo preje, nekdo pa pozneje
Al' se treba u jad razabrati
I družino svojo utešiti.«

Ker se je mnogo bavil s hrvaškim in srbskim slovstvom, napravljaj je leta 1855. »Čakavce po Vuku z ozirom na Kekavce«⁴⁾; v tem članku pride do teh le zaključkov: Iz vsega tega se vidi, da se južni Slovani razven Bolgarov delé po jeziku na troje: Pervi so Srbi, ki govoré što ali šta in na konci zloga izgovarjajo o namesto l — drugi so Horvati, ki namesto što ali šta govoré ča (potem se zovejo tudi Čakavci) — tretji so Slovenci, ali kakor jih mi zovemo Kranjci, ki namesto što govoré kaj (Kekavci) . . . . Med Slovence spadajo tudi denašnji Horvatje v Varožlinski, Križevski in Zagrebski okolici, katerih jezik je prelaz iz Kranjskega v Srbski i. t. d.

Z jezikoslovjem se bavi tudi v članku »Badnjak«⁵⁾ in »Skutnik«⁶⁾. V »slovniških pomenkih«⁷⁾ svetuje slovenskim pisateljem pisati *u* namesto *v*, in tudi v drugih slučajih posnemati ilirske pisatelje.

V to vrsto spada tudi spis: »Serbskega jezika domovina«⁸⁾. Po Vuku razpravlja na tanko, v kakih razmerah živé po raznih deželah.

¹⁾ Bèla 1851, str. 123.—4., 141.—2.; ²⁾ Nov. 1854, str. 151.—2., 154—5.; ³⁾ Nov. 1855, str. 128., 132., 136.; ⁴⁾ Nov. 1857, str. 371., 374., 379.; ⁵⁾ Nov. 1857, str. 19.—20.; ⁶⁾ Nov. 1853, str. 191., 271., 303.; ⁷⁾ Nov. 1853, str. 378.; ⁸⁾ Nov. 1857, str. 47., 51., 54.—55.

Iste leta je objavil dvoje kratkočasnih povestij: »Kapitan Terbuhovič in Ruskinja«¹⁾ in »Rusovski car Pavel in eden njegovih oficirjev«²⁾. V isto vrsto spada »Ahmet Methemir in njegov sin Abdala«³⁾, v katerem pripoveduje, kake nauke je dajal oče svojemu sinu.

Dobro je opisal Turke⁴⁾, končavši popis z besedami: »Oni spadajo, kakor živijo in ravnajo v Azijo, kamor se tudi bogati in pobožni, pa mrtvi Mozlemi nesti dajo, da bi njih pepela ne oskrunili keršanski psi, ki pa bojo vender prej alj pozneje si njih deželo osvojili. Bog bi htel!«

Opisal je tudi Ruse⁵⁾, po razsodbi nekega Nemca, da pridejo časi, ko se bodo učili ruskemu jeziku, kakor jezikom drugih velikih kulturnih narodov. Potem primerja Ruse z Macedonci.

Omeniti nam je še krajših sestavkov, n. pr. »Domorodne misli«⁶⁾, kjer priporoča domoljubom, naj skrbé za šole, leta 1852. govori o knjigah, ki jih potrebuje »narod«⁷⁾, »o Damokljejevem meču«⁸⁾, priporočane iskati sreče »tam, kjer je ni najti«⁹⁾.

Kakor je že leta 1848. iz Sv. Križa poleg Kostanjevice kapelan prosil, naj bi Kranjci pomagali, da bi Prigorci dobili duhovnika, takó je tudi leta 1855. »Iz okolice Zaplaške na Dolenskem« prosil milodarov za župljane.

Vse premalo se uvažuje to, da je on mnogo lepih narodnih pesmi nekaj nabral, nekaj prevel iz srbsčine na slovenski jezik. Zasedil sem te-le pesmi: »Majka Maro iza grada zvala«¹⁰⁾, »Tičica zove ljubico«¹¹⁾, »Materin svet«¹²⁾, »Brata prošnja«¹³⁾, Volitva¹⁴⁾, »Drobni ključiči«¹⁵⁾, »Lepa moja gora zelena«¹⁶⁾, »Poljski blagoslov«¹⁷⁾, »Tri junaške tuge«¹⁸⁾, »Svekarve tolažbe«¹⁹⁾, »Sanje Vojsave kraljice«²⁰⁾; prvi dve kitici te pesmi čitajte bralci:

»Sanjala je Vojsava kraljica,
Verla ljuba kralja od Epira,
Po imenu Ive Kastriota,
Sanjala je, u sanji vidila:

Da pozoja je rodila zlega,
Krila so mu Epir pokrivala,
K Carigradu glava dopirala,
Ki je žive Turke požirala.«

1) Nov. 1857, str. 313.—4.; 2) Nov. 402.—3.; 3) Nov. 1856, str. 39.—40.; 4) Nov. 1855, str. 302.—3., 306.—7.; 5) Nov. 1857, 3.—4., 7.; 6) Nov. 1848, 200.; 7) Nov. 1852, str. 70.; 8) Nov. 1853, str. 4., 34.; 9) Nov. 1853, str. 4., 15.; 10) Nov. 1851, 79.; 11) Nov. 1852, 49.; 12) Nov. 1852, 61.; 13) Nov. 1852, str. 89.; 14) Nov. 1852, str. 101.; 15) Op. cit. 117.; 16) Op. cit. 137.; 17) Op. cit. 193.; 18) Op. cit. 201.; 19) Op. cit. 241.; 20) Nov. 1856, str. 56., 60., 64.

»Petero potrebnih reči pri dovolitvi zakona na Slovenskem«¹⁾, in Pogled na »mirno goro«²⁾, le enega romarja bi si želel tje — Koseskega. Ko bi slavni pesnik »visoke pesmi« prišel poletni dan, ter šel v nedeljo rano na goro, kakor po spodej ležečej dolini zvoní, od koder, če veter vleče, skladno soglasje od blizo 50 cerkev na ušesa doni, in kadar priplava žarko solnce na zvoniku iz Slavonije, se kaže o svojem lesku in pozemeljsko veličanstvo in neizmerno moč Tistega, ki je rekel: »Bodi« in je bilo.

Te sanje se takó tolmačé, da bode porodila junaško dete; detetu je dala ime Jurij; odraslega odvedejo Turki, med katerimi je zalúl junak. Nato mu piše mati, da mu je umrl oče; potem premišljuje, kakó bi se izmeknil sultanu, obiskal mater in zopet dobil krono. Sreča mu je ugodna; Turke zgrabijo Ogri; Jure vodi vojsko nánje kot Jurij Skenderbeg in uteče.

Prevél je srbsko národno pesem: »Uzrok prestave sedeža srbskega patrijarha v Carigradu«³⁾. Srbska národna pesem »o Kraljeviči Marku«⁴⁾ objavljena je bila po njegovi smrti.

Kobè je nagloma smrt za kápjo šele v 50 letu svojem. Žalo stinko⁵⁾ mu je posvetil Jos. Novak.

Znano je, da so se za »ilirsko« idejo oduševljali večinoma Slovenci na Štírskem, ker so bili izpostavljenější ponemčenju nego Slovenci na Kranjskem; ker pa je Kobè to idejo razširjal na Kranjskem, radi tega smo ga opisali nekoliko obširneje.

¹⁾ Nov. 1851, str. 80.—1., 85.—6.; ²⁾ 264.—5.; ³⁾ Nov. 1856, str. 140., 144.; ⁴⁾ Nov. 1858, str. 238., 248.; ⁵⁾ Nov. 1858, str. 215.

Národne pripovedke iz Motnika.

Zapísal Gašper Križnik.

II.

O krojači in divjem móži.

ilo je jedenkrat, ko je neki krojač pri vojakih služil dobrih štirinajst let. Nobenkrat ni vzel za dnino nič denarjev kakor drugi. Mislil je: »Ko leta pretečejo, bom pa vse skupaj vzel.« Leta pretečejo, dajo mu slobó, nič pa denarjev; zató je bil zeló žalosten. Neki stotnik se ga usmili, da mu je dal pet goldinarjev. Potem gré domóv. Po poti se je mogel prepeljati čez široko vodo, brodníne je plačal, da mu je ostalo malo krajcarjev. Ko gré dalje, sliši praviti, da je rekel neki kralj, ko je imel v gošči prav hudobnega in močnega divjega možá: »Kdor mi ga spravi v kraj, dobil bo kraljestvo in kraljičino.« Krojač gré h kralju in mu pové, da si upa končati divjega možá. Kralj mu obljubi kraljestvo in kraljičino. Potem pa gré, kupi si za štiri groše sira in jednega ptíča in odide v goščo. Ondu se srečata z divjim možem in ga vpraša krojač: »Slišal sem praviti, kakó si močen, sedaj se pa dejva skusiti, kateri bo kamen takó zmečkal, da se mleko od njega pocedí.«

Divji mož je bil s predlogom zadovoljen, pobere kamen, pa ga je začel mečkati, pa kamen ni dal nič mleka. Krojač seže v žep po sir, pa stisne, sedaj je pa mleko šinilo izza prstov. Divji mož je pa mislil, da je krojač kamen takó stisnil, da se je mleko pocedilo.

Potem mu je rekel divji mož: »Sedaj se pa skusiva, kateri bo bolj daleč kamen zagnal.«

»Le!« rekel je krojač: »Jaz ga takó daleč zaženem, da ga nič več nazaj ne bo.«

Divji mož ga zažene, pa res je letel sila daleč. Potem krojač seže v žep po ptíča in ga zažene, pa ga res ni bilo več nazaj. Divji mož je pa menil, da je krojač kamen zagnal in da mora čudno močan biti. Povabi ga v svojo kočó na večerjo in nočíšče. Gresta léč oba v jedno posteljo. Ponóči vstane divji mož in gré vèn, krojač pa ročno iz postelje, potípa pódno, pa mrlíča otípa. Tega dene v posteljo, kakor je sam prej ležal, on se pa skríje pod posteljo. Divji mož

pride nazaj z železno palico, udari mrlíča čez hrbet, ta pod posteljo zastoče in reče: »Oh, kdo me dreza?« Drugič ga mahne čez glavo, ta pa reče: »Kdo me po laséh gladi?« Divji mož je pa menil: »Kakšen korenjak mora ta biti, ko ga nič ne boli, če ga udarim s palico!« Jezilo ga je in gré vèn.

Krojač zleze izpod postelje, vzame divjega možá palico, pa gré vèn za njim in ga končá. Drugi dan gré pa ročno kralju povedat, »da je divjega možá že končal«. Gredó gledat in res najdejo mrtvega.

Potem mu reče kralj: »V tem in tem gozdu imamo medveda, če ga spraviš, potlej dobiš kraljestvo in kraljičino.«

»To je moja mala skrb«, reče krojač. Vzame kládivo in žebelj, pa gré v gozd. Kmalu ga medved usledí, pa teče za njim, on pa beží in spleza na košato drevó. Medved pa za njim. Krojač vzame kládivo in žebelj, pribije mu taco v deblo, pa gré dóm povedat kralju in ta ga vpraša: »Kje ga pa imaš?«

»Tam v gozdu«, reče krojač, »na nekem drevesi visi, če ne verjamete, pa pojdite gledat!« Potem pa gredó in res najdejo takó, kakor jim je ta povedal.«

Sedaj mu je zopet rekel kralj: »Tu in tu je divji prešič, če mi ga ujameš, potlej pa dobiš kraljestvo in kraljičino.«

Krojač gré in kmalu ga najde divji prešič, krojač beží, prešič pa za njim. Ondu je bila jedna cerkev, krojač gré noter, prešič pa za njim, on na drugih vratih vèn in jih zaprè, potem pa ročno gré druge zapret, pa je ujel divjega prešiča.

Ročno gré povedat kralju: »Sem že ujel divjega prešiča.«

Kralj ga vpraša: »Kje ga pa imaš?« V tej in tej cerkvi ga imate, jaz sem ga ujel, pa notri potegnili, kakor ste mi naročili.«

Brž gredó tjà, pa so ga ustrelili notri v cerkvi. Sedaj mu je moral kralj dati kraljestvo in kraljičino, kakor mu je obljubil. Ko prvi večer leží pri nji, se mu je pa sanjalo in je govoril: »Za dva groša niti, za štiri krajcarje šivank.«

Drugi dan gré kraljičina očeta krégat. »Takega možá ste mi naklonili, da zmerom o nitih in šivankah govori, gotovo je krojač.«

Kralj reče: »Drévi pojdem pa jaz v njegovo sobo léč, bom videl, če je res.« Neki strežnik mu je pa povedal, »da ne smé ponóči o nitih in šivankah govoriti, govori naj kaj vojaškega.«

Zvečer gré stari kralj v krojačevo sobo léč, ponóči je pa krojač zmerom govoril: »Na levo! Na desno! Hurá! Udári ga!« Take besede, katere pridejo na vrsto pri vežbanji in v vojski. Ko zjutraj kralj vstane, gré ročno kraljičini pravit in ji reče: »Ti praviš, da je

krojač, pa še ponôči vojake vežba in se bojuje s sovražnikom, on mora biti gotovo dober, za bôj.◀

Ko je bila zoper Turka vojska, moral je tudi novi kralj iti v bôj. Zbere svoje vojake pa gredó proti turški meji. Za cesto pobere veliko gorjačo. Ko pridejo nasproti turškim četam, kralj začne na glas vpiti: »Hurá! Udári ga!◀ Začel je po Turkih z gorjačo mahati, da so ležali po tléh, kakor snópje. Kmalu so bili Turki premagani, in vrne se s svojimi vojaki domóv. Nič več ga niso potlej Turki napadali, takó so se ga bali. Srečno je kraljeval s kraljico do svoje smrti.

Književna poročila.

XI.

Die Volksstämme im Gebiete von Triest und Istrien.

Eine ethnographische Studie von Dr. Petrus Tomasin, Professor an der Staats-Oberrealschule in Triest. — Triest 1890.

To je náslov nekoliko predelanega in razširjenega spisa, ki je bil že lansko leto natisnjen v programu tržaške državne višje realke. Pričujoči posebni odtisek je posvetil g. pisatelj dr. Ivanu Šustu, stolnemu proštu tržaškemu.

Pereča ironija, da ne rečem, skrajna predrznost je, ako kdo posveti knjigo, v kateri se zanikuje vse kar je slovanskega v Trstu, jednemu izmed najodličnejših v Trstu živečih Slovencev, kakor bi ga hotel poučiti in rêči mu: Ti se motiš, ako misliš, da imajo Slovenci v Trstu národnostne pravice. Dokler so to zaničevali prenapeti politikoni, transeat! Ali da sedaj tudi že državni uradniki delajo takó, ne moremo si drugače misliti, kakor da je to »signum temporis«, ki za našo národnost ne pomeni nič dobrega. Tomasin je pisal po volji in morda celó po naročilu tržaških mogotcev in hotel takó sam sebi, kakor vsem svojim somišljenikom vest utolažiti, češ: Kakó je mogoče tržaškim Slovanom krivico delati, če jih pa še ni ne; ali pa če se je tista uboga peščica v Trstu živečih Slovanov šele v najnovejšem času semkaj doselila? — Man merkt die Absicht und wird verstimmt!

Tržaški in isterski nadri-zgodovinarji se ničesar bolj ne bojé, nego Slovanov in zató odpirajo vsem mogočim národom vrata v Trst in Istro, samó o najbližjem in najnaravnem nečejo ničesar slišati. Zató je videl Kandler povsod le Itale (še celó »Opčine« je izvajal od »Opicini, Opisci«, *Perva-*

neglù (ki je bil nekda profesor v Atenah) sáme Grke, Bernhard *Benussi* sáme Thrake in v najnovejšem času Emilio *Frauer* sáme Semite. Tu vse nič ne pomaga, da zdaj že vsak drugošolček vé, da so po vzhodni in severni obali Jadranskega morja tjadoli do Pada stanovali samí illyrski národi (Carnov ne izvzemši) in da je prvi poznavalec rimske zgodovine dokazal, da imajo osebna imena, ki so se ohranila na isterskih nadpisnih kamenih, čisto illyrski izvir. Če je bila vsa severovzhodna obala Jadranskega morja z illyrskimi národi napolnjena in če so Trst okolo in okolo obkrožali illyrski Carni, Japidi in Istri, ni vrag, da bi se ne bil tudi kakšen Illyrec v to »karnsko vas« (takó imenuje namreč Strabo Trst) zaletel in se tam nastanil! O Illyrih pa Bog váruj govoriti, zakaj to diši nekako po slovanskem, ker so bili Slovani neposredni nasledniki Illyrov in ker se je še do najnovejšega časa imenoval jugoslovanski jezik ilirskim. Posebno dr. Benussi se je trudil v debeli knjigi (*L' Istria fino ad Augusto*) dokazati, da prvotni prebivalci Istre niso bili Illiri, ampak Thraki, zraven je pa mož pozabil na neovržno resnico, da so bili Thraki najbližnji sorodniki Illyrom in da so bili v starem času oboji le jeden národ.

Dr. Tomasin se pri izbiranji prvotnih prebivalcev Trsta in Istre pač ni mnogo trudil, nego je iz vseh omenjenih pisateljev nekaj pograbil in skupaj zveržil. Ne meněč se prav za prav za prvotne prebivalce, pové takoj v začetku delca svojega, da so se Grki že v IX. stoletji pred Kr. naselili po severovzhodni jadranski obali, da so oní častili ognjenega boga Adar in od todí da je dobilo Jadransko morje svoje ime. V zgodovinskem času da so se potem »brezdvojbeno« naselili Thraki okolo Trsta, ali tem da niso dali mirú Kelti, ki so se polastili Trsta in Istre. Takó dobí po Tomasinu vsak star národ svoj delež v Trstu in kje naj bi potem ostalo prostora še za Slované? Šele na 7. stráni se osrči dr. Tomasin in popnè do naslednjega stavka: »Die ältesten Bewohner unseres Landes waren somit thrakisch-keltischer Abstammung.« To bi bilo vse lepo, ko bi zgodovina le kaj vedela o takó monstroznem národu.

Da je bil Trst pod rimsko vlado čisto rimsko mesto, to se zdi Tomasinu že samó po sebi umevno. Trezni zgodovinarji pa vedó, da se je polatinčevanje naših dežel godilo le počasi, posebno tam, kjer ni bilo mnogo vojakov. Latinski je moral znati le tisti, ki je hotel v državi kaj veljati in kaj doseči. Poleg rimljanskih naselbin ob vélikih cestah so se ohranila gradišča prvotnih prebivalcev, ki so se takó malo zmenili za Rimljane, da še njih novcev niso potrebovali. Zató je pa ob času preseljevanja národov kaj hitro izginila zunanja latinska skorja in prebivalci naših dežel se nam prikažejo v čisto novi podobi. Ali so se ti poslednji res šele ob preseljevanji národov semkaj doselili? Ali je popolnoma izginilo tisto ljudstvo, ki je

imelo zlasti po Istri na vsakem griči svoja dobro utrjena gradišča? Nikdo se še ni upal trditi, da bi se bila naredila s temi prvotnimi prebivalci »tabula rasa«, nikdo še ni evidentno dokazal, da se je kakšno čisto novo ljudstvo v večji méri naselilo po naših deželah in vendar nahajamo takoj po preseljevanji národov Slovence kot polje obdelujoči národ po vseh vzhodno-alpinskih zemljah! Samó tržaškim slovanožérnim zgodovinarjem je mogoče trditi, da so Slovenci okolo l. 600. v Trst »pokukali, a da so se takoj potem na Koroško nazaj umeknili« (Cavalli, Storia di Trieste, pg. 53.).

O tržaškem mestu ni skoraj duha ne sluha prva stoletja po preseljevanji národov, ker so si ga bili vzhodni Gothi temeljito »privoščili«. In sedaj nastane vprašanje, od kod so prišli prebivalci novega Trsta? Ali mari iz Benetek, kamor se je bilo tudi mnogo Slovanov naselilo? (Arkiv za poviestnico jugoslavensku I. 38.). Ali ni naravnije, da so se v Trst selili ljudje iz njegove najbližnje okolice, kakor se to godí vedno in pri vseh mestih? In prebivalci daleč okolo Trsta so bili jedino le Slovenci. Za to doseljevanje Slovencev imamo direktne dokaze. Sam grad tržaški se je imenoval v srednjem veku »Tabor«. Kandlerju sevéda to ni ugajalo in zató je rajši čital namesto Thabor »Chaboro«. In najstarejša čez 1000 let stara hiša v Trstu se imenuje »casa Travnar« (Piazetta Trauner v starem mestu) in to gotovo ne po kakem Italijanu. Sredi starega mesta, zadaj za municipalno palačo stoji še dandenašnji glagolski nadpis na »casa Conti«, ki je nekđaj pripadala mestnemu pisárju Krištofu Cancellieri. O tem nadpisu pa Italijani ničesar nečejo vedeti, češ, da ne bi kazil italijanskega lica Trsta. G. župnik *Sila* je našel v »novi cerkvi« M. D. na Kontovelji, kjer je stal star mejník tržaškega mesta, trinajst glagolskih nadpisov (»Edinost«, 1883, l. 58.—78.), med drugimi tudi tega: »1591 to pisah ja andre žakon od Rovina.« To vender dokazuje, da so leta 1591. še celó v Rovinji bivali glagoljaši. V prestari fari Dolina, še ne dve uri daleč od Trsta, ki je spadala k »mensi« tržaškega škofa, pisali so vse cerkvene matice z glagolico in torej so tam tudi glagoljaško mašo brali. In v bližnjem Kopru so frančiškani še v začetku našega stoletja glagoljaško mašo brali, kar potrjuje tržaški zgodovinar Mainati kot očividec (Croniche di Trieste I. 214.).

Najsijajnejše dokaze za mnogoštevilno doseljevanje Slovencev z bližnjega Krasa v Trst nam podaje *A. Marsich* v svojih registih, katere je prepisal iz listín stolnega kapitlja tržaškega in jih objavil v »Archeografo triestino« l. 1883.—85. Iz teh registov pozvemo veliko število takih oseb, ki so se iz raznih slovenskih vasij v Trst doselile in tam kot meščani ustanovile ter tu pri svečanih prilikah kot pričé služile. Med takimi pričami čitamo n. pr. (da navedem le tri, štiri jasne slučaje): leta 1224. Domenico *Sinec* (trikrat) in njegov zet *Pentek*; leta 1235. gospi *Vodanca* in *Imica*,

posestniki vinogradov v Trstu; leta 1256. Martin *Mulec*; leta 1260. *Cernegorus* Sclavus, villanus capituli; leta 1267. Nicolo de *Brenke* (Breka), domiciliato a Trieste; leta 1273. *Lopez* Sclavus; leta 1297. *Vrizegoj olim* de Bisuica (Bazovica) in Giusto *Salocher* (Zalokar), hišna posestnika v Trstu; leta 1328. *Stoian* de Landri, domiciliato a Trieste; leta 1366. Agostino *Coses* vende a Nicolo di *Gabroviza*, cittadino ed abitante in Trieste, una casa etc.; leta 1366. Nedelo figlio di *Stoiano*, Vechiesclavo (Večeslav); leta 1370.—1387. *Peruxa* (Peruša) de Prosecco, *Nedelica*, *Nedelo*, *Pribec* (Prevec), *Papix* (Papež), Martino *Prosinez*, *Bisuzia* i. t. d. i. t. d., vsi domiciliati a Trieste.* Leta 1417. je bil ser Nicolo de *Petachiis* (Petak, Petac) celó vicedom tržaški.

Kakor se godi še dandanašnji, takó se je godilo tudi v srednjem veku: Slovenci so se neprenehoma selili v Trst, tam se udomačili, oženili, hiše in vinograde kupili, tudi visoke službe dosegli, ali zraven pa pozabili svojega materinega jezika ter vzprejeli italijanščino nekaj zaradi trgovine, nekaj pa ker je bil italijanski jezik že mnogo bolj razvit od slovenskega. O vsem tem pa Tomasin ničesar neče vedeti, nego trdi na str. 88., da so šele „gegen Ende des vorigen Jahrhunderts (!) kamen sehr viele slovenische Familien nach Triest, aber nur wenige unter ihnen erwarben sich einen gewissen Ruf im Handelsleben etc.“ Kaj bi pa rekel dr. Tomasin, ko bi védel, kaj je dne 15. vélikega travna leta 1654. neki porojen Tržačan *Ivan Anton Pellegrini* („et io sono della città di Trieste“) pred sveto roto v Rimu pričal o svoji domovini? Na vprašanje: „An ejus patria sit in Germania, sine in Italia?“ odgovoril je on: „La mia patria è in Schiavonia! (takrat je spadal Trst politiško še h Kranjski). (Črncić, Prilozi k razpravi: Imena Slovjenin i Ilir itd., Starine XVIII, pg. 139.).

Pravičnejši je dr. Tomasin Hrvatom, ker na str. 66. pripoveduje, da so se že okolo leta 600. po Istri naselili. Takrat pa da so bili še divji barbari, „erst im XI. Jahrhundert und noch noch mehr seit dem XV. Jahrhunderte, als Venedig Istrien erworben hatte (to se je zgodilo véčinoma že v XIV. stoletji), fingen sie an friedliche Landleute zu werden.“ To je prvi slučaj, da kakšen italijansk zgodovinar dopušča Hrvaté takó zgodaj v Istro: Franceschi v svojem glavnem delu „L' Istria“ trdi, da so se Slovani po Istri v véčjem številu naselili šele po letu 1400., ko je bila kuga zeló decimiralá isterske Italijane. Dr. Tomasin je pa že leta 1199. našel v Barbani župana *Pribislava* in v Galinjani župana *Dražiča* (Kandler, Notizie storiche di Montona, pg. 278). Leta 1377. je daroval patrijarh oglejski nekoliko občinskih zemljišč „gastaldio, župano, podžupano, indicibus et universitati castri Pinguenti“ i. t. d. Kjer so bili župani in podžupanje, tam so morali pač tudi Slovani biti, in tega si dr. Tomasin vender ne upa prezirati, kakor so to storili njegovi predniki Kandler, Franceschi e tutti quanti.

Vender pa nam ni smeti misliti, da dr. Tomasin vestno porablja vse vire in nepristransko objavlja to, kar govori za razširjenost hrvaškega življa po Istri. Takó navaja n. pr. poročilo puljskega škofa Alvise Marcello (okolo l. 1655.), kakó so se Perojci iz Črne Gore naselili v Istro. Ali o tem, kaj puljski škof préej potem piše, o tem dr. Tomasin trdovratno molči. Alvise Marcello namreč poroča o svoji škofiji in piše doslovno: »40.000 animae sunt in mea dioecesi, sed 4000 tantum Itali (v Pulji, Vodnjanu, Galežani in Fazani), reliqui illiricae linguae, omnes tamen catholici.« (Archeografo triestino 1888., pg. 18.).

Tudi drugod se dr. Tomasin ne kaže baš natančnega. Na str. 18. trdi n. pr., da so se škedenjski Sancini doselili iz Turina v Trst; na str. 65. spodaj v opazki pa trdi o njih: »Wie schon bemerkt, stammen sie aus Cremona.« — To poslednjo novico je posnel dr. Tomasini iz Kandlerja, ki nekje takó-le modruje: »Tržaški škof Rudolph Pedrazzani (l. 1302. do 1322.) je bil domá iz Cremona; blizu Cremona je vas Sancino, ergo: je škof Pedrazzani poklical Sancine iz Cremona!« Kaj ne, da je to izvrstna logika? — Nič ne dé, samó da služi strankarskim namenom! — Poštenejši je vender dr. Swida, ki v programu tržaške realke leta 1882. na str. 12. tako-le piše: »Weniger feststehend dürfte die Angabe Kandler's sein, für die ich bisher keinen urkundlichen Beweis finden konnte, dass der Ort Servola in vergangenen Zeiten einmal von Ankömmlingen aus Cremona besetzt worden sei.«

Dr. Tomasin utemeljuje torej na krivih, popolnoma izmišljenih trditvah dr. Kandlerja, o katerem celó tržaški arhivar *Hortis* odkritosrčno priznava, da se mu ne more prav čisto nič zaupati. To pa dra. Tomasina nič ne moti, v dosego namena svojega mu je dober vsak pomoček. In takó vara on sebe in vse lahkoverne Italijane, zraven pa pozablja evangeljskega nauka, da »spoznani resnici ustavljati se je greh zoper sv. Duha!« *)

Tudi drugih manjših pomot (tiskarskih in stilistiških) je v knjigi dr. Tomasinovi vse polno. Iz mnogih napak naj navedem samó nekoliko stilistiških cvetic; na str. 89. piše on n. pr.: »Diese Familienamen gehören der serbisch-orthodoxen Religion an.« Na str. 72. piše: »Obwol die meistem (Bewohner Istriens), geben sich doch heutzutage ihre Seelsorger und Lehrer viel Mühe, sie zu civilisiren etc.« Neodpustna je nevednost Tomasinova gledé slovenskega jezika, ker na str. 69. piše, da pomeni breg = Felsen, grad = Berg, dol = die Anhöhe, drága = der Abgrund, jéz = die Hecke, komarnjak = das Wespennest, potok = die Quelle i. t. d. Leksikografi slovenski, pridite se k dr. Tomasinu učiti svojega jezika!

V koš s takšno sušmarijo in preišljeno sleparijo!

S. R.

*) In dr. Tomasin je — katehet.

Statistična črtica dijaštva avstrijskih visokih šól.

Spisal Jos. Apih.

(Konec)

IV. Rudárske akademije.

Te vrste zavode imamo v Ljubnem na Štajerskem in v Přibramu na Češkem; oba zavoda sta imela koncem šolskega leta 1886/7. 135 slušateljev, in sicer Ljubno 122, Přibram 13. Národnost dijakov obeh akademij kaže nastopna tabela, katera se nanaša na vse dijake s 6 ogerskimi vred:

Akademija	Nemcev	Čehov	Poljakov	Rusinov	Slovencev	Rumunov	Madjarov	drugih
Ljubnem	abs.	83	13	17	1	4	2	1
	%	68 ¹⁰	10 ⁶⁰	13 ⁹³	0 ⁸³	3 ²⁰	1 ⁶⁸	0 ⁸³
Přibramu	abs.	2	11	—	—	—	—	—
	%	15 ³⁰	84 ⁷⁰	—	—	—	—	—
Skupaj	abs.	85	24	17	1	4	2	1
	%	62 ⁹⁰	17 ⁷⁷	12 ⁶⁰	0 ⁷⁵	2 ⁹⁷	1 ⁴⁹	0 ⁷⁵
Odstotki pojedinih národnostij med stanovništvom		36 ⁷⁰	23 ⁷⁷	14 ⁸⁶	12 ⁸¹	5 ²³	0 ⁸⁸	0 ⁰⁵

Dijakov hrvaških in laških na teh akademijah ni nič, pa tudi Čehi, Poljaki, Rusini in Slovenci so nedostatno zastopani, torej so pasivni; jedini aktivni so (ako ne jemljemo Madjarov in Rumunov v pošteve) Nemci. Ker pa odpade povprek po 1 dijak na 164.444 Avstrijcev, biti bi moralo slovenskih rudárskih akademikov 7, čeških 31, rusinskih 16, poljskih 19; iz teh števil se lahko razvidi, za koliko smo zaostali Slovani tudi tukaj; vendar pa je tu imenoma naš dolg dokaj nižji od ónega, ki smo ga našli pri prej navedenih visokih šolah.

Po veroizpovedanji je bilo med ónimi akademiki katolikov 120 = 88·89⁰/₃, pravoslavnih 3 = 2·20⁰/₀, evangelikov 9 = 6·66⁰/₀, židov 3 = 2·20⁰/₀. Katoliki, katerih je 91·3⁰/₀ vseh Avstrijcev, imajo torej premalo akademikov, pravoslavni so razmerno prav zastopani, evangeliki preugodno — židje pa, signatura mnogim drugim visokim šolam, n. pr. dunajski univerzi, imajo strah pred podzemeljskimi učilnicami praktičnega rudárstva in zato ne kalijo radi krščanskega značaja naših rudárskih akademij. O tej svojosti židovskega značaja smo govorili že neke drugod.

V. Višoke šole za umétnosti.

Sémkaj spadata tudi samó dva zavoda: akademija obrazovnih umétnostij na Dunaji in umétnijska šola v Krakovem. Oba zavoda sta imela koncem šolskega leta 1886/7. 374 dijakov, med njimi 25 Ogrov, 5 Hrvatov, 1 Rumunca, torej 31 inozemcev, katere je treba odšteti, takó da se nam pokaže po národnosti nastopna razvrstitev:

Dijaki po národnosti	Vseh dijakov te národnosti	Rektificirani broj	Odstotki dotične národnosti med dijaštvom	medskupnim avstr. stanovništvom
Nemcev	232	218	63 ⁷⁰	36 ⁷⁰
Cehov	25	25	7 ²⁵	23 ¹⁷
Poljakov	90	90	26 ¹⁷	14 ⁸⁶
Rusinov	3	3	0 ⁸⁷	12 ⁸¹
Slovencev	2	2	0 ⁵⁷	5 ²³
Hrvatov in Srbov	3	1	0 ²⁹	2 ⁵⁸
Lahov	2	2	0 ⁵⁷	3 ⁰⁷
Rumunov	0	0	0 ⁰⁰	0 ⁸⁸
Madjarov	14	1	0 ²⁹	0 ¹⁰
drugih	3	1	0 ²⁹	0 ¹⁰

Uverjeni smo, da nismo krivice storili piti Nemcem, niti Madjarom in Hrvatom, znižavši jim absolutno in relativno razmérje. Ipak so Nemci vse národe pustili za sabo in poleg njih so jedini Poljaki še izdatno aktivni — gotovo lep dokaz, kakó umestna je bila osnova poljske umétniške šole na poljski zemlji. Vsi drugi národí, med njimi tudi Slovenci, so pasivni, in nedostatek pri teh národih je posebno velik, ker se smejo Nemci in Poljaki ponašati z izredno velikim prebitkom; dočim pride 1 nemšk umétniški akademik na 36.743 Nemcev, in pri Poljakih 1 poljski akademik že na 36.000 Poljakov, smé se pri nas stoprav 570.000 Slovencev ponašati z 1 slovenskim akademikom, pri Rusinih pa je dotično razmérje že celó 1 : 900.000 in pri Čehih 1 : 204.000, tedaj tudi silno neugodno v priliki s povprečnim razmérjem 1 : 64.720. Naš dolg znaša celih 80%, češki 69%, rusinski celih 93,4%! Pa Čehi imajo vsaj svojo umételno obrtno šolo v Pragi, ki je srednja šola višje vrste in mnogo koristi na polji umétnega obrta; Slovenci, Rusini in Hrvatje pa niti takega zavoda nimamo, zató je naše položje še mnogo neugodnejše, nego bi sodil človek po navedenih številkah. Národnostno razmérje obeh zavodov je bilo nastopno:

Akademija		Nemcev	Čehov	Poljakov	Rusinov	Slovencev	Hrvatov	Lahov	Rumunov	Mađjarov	drugih
dunajska	abs.	232	25	10	3	2	3	2	—	14	3
	%	78 ⁹⁸	8 ⁵⁰	3 ⁴⁰	1 ⁰⁰	0 ⁶⁸	1 ⁰⁰	0 ⁶⁸	—	4 ⁷⁶	1 ⁰⁰
krakovska	abs.	—	—	80	—	—	—	—	—	—	—
	%	—	—	100 ⁰⁰	—	—	—	—	—	—	—

Dunajska visoka šola za umetnosti igra, kakor kaže naš pregled, isto „mednarodno“ ulogo, kakor posestrime ji univerza in tehnika. K bratom Poljakom ne vleče srce niti Jugoslovanov niti Severoslovanov; nemščina zavzema tudi na polji umetniškega izobraževanja za Slovane mesto medna rodnega učnega jezika.

Z ozirom na veroizpovedanje je na šoli

		katolikov	pravosl	evangel.	židov	drugih
dunajski	abs.	245	3	22	19	5
	%	83 ⁴⁰	1 ⁰⁰	7 ⁴⁶	6 ⁴⁴	1 ⁷⁰
krakovski	abs.	78*)	—	—	2	—
	%	97 ⁵⁰	—	—	2 ⁵⁰	—
Skupaj	abs.	323	3	22	21	5
	%	86 ³⁷	0 ⁷⁸	5 ⁸⁹	5 ⁶²	1 ³⁴

Tudi tukaj katoliki niso aktivni, kakor tudi pravoslavni ne; ravdi se pa tudi, da židje, dasi jim je razmérje ugodnejše nego v prebivalstvu, vender ne tišče takó hudó v zavode za gojitev obrazovnih umetnostij, tem živahnejše je njih zanimanje za druge umetnosti, imenoma za igrokaz; pravi razlog tej prikazni pa tič v svojstvih židovske nravi.

Sledeč oficijalni razvrstitvi visokih šól, smo dospeli zdaj k

VI. Bogoslovskim učiliščem,

o katerih smemo rêči da bi jih imeli postaviti raz našega slovenskega stališča na prvo mesto, kakor nas bodo uverile nastopne številke bogoslovcev, ki se šolajo prvič na fakultetah in drugič v semeniščih in samostanih. O slušateljih bogoslovskih fakultet, združenih z univerzami, smo že govorili; a so tudi bogoslovske katoliške fakultete samé záse: v Olomuci in Solnemgradu. Da dobimo pravi razgled o duhovniškem narastaji, moramo tukaj ozir jemati na bogoslovce fakultet, semenišč in samostanov. Katoliške

*) Na str. 25. knjige »Statistik der Unterrichtsanstalten« je navedenih poleg 2 židov 80 katolikov, kar je očitna pomota, ker je vseli dijakov samó 80

bogoslovne fakultete (dunajska, graška, inšpruška, praška, krakovska, lvovska, olomuška, solnograška) so štete poleti 1886/7. 1.598 slušateljev, semenišča rimsko-katoliška 1.843, grško-katoliška 24, armensko-katoliška 12, torej vsa semenišča 1.879; vseh bogoslovcev katoliških je bilo tedaj 3.477 in pride po 1 bogoslovec na 5.780 katolikov vseh obredov. Bogoslovci katoliških fakultet so se delili v nastopne narodne skupine, pri katerih smo razmerno odšteli tistih 102 bogoslovcev z Nemskega, 62 iz Ogorske, 2 iz Hrvaške in 54 iz Švice, kateri bi preveč pomnožili broj nekaterih narodnostij.

Dijaki po narodnosti	Število vseh dijakov dotične narodnosti	Rektificirani broj	Odstotki dijakov med bogoslovci fakultet
Nemcev	514	376	27 ⁶³
Čehov	494	494	35 ⁶⁵
Poljakov	178	178	12 ⁹⁰
Rusinov	307	307	22 ²⁰
Slovencev	6	6	0 ⁴⁰
Hrvatov	6	4	0 ²⁹
Lahov	10	10	0 ⁷²
Rumunov	—	—	—
Madjarov	41	1	0 ⁰⁷
drugih	42	2	0 ¹⁴

Slovenskih slušateljev bogoslovske fakultete je torej samó 6, uprav takó malo je Hrvatov in Lahov; zuatno je število bogoslovcev ónih narodov, ki imajo na svoji zemlji bogoslovske fakultete; pa te prilike ne porabljajo vseh dotičnih narodnostij v isti meri; Nemci n. pr. so ravno takó razmerno preslabo zastopani, kakor avstrijski in katoliški Poljaki; tem bolj se odlikujejo v tem oziru Čehi in Rusini, ki so svoje „zgodovinsko-politiške“ gospodarje, Nemce in Poljake daleč prekosili. Celó med bogoslovci graške univerze je 36.2% Čehov, med ónimi v Pragi celó 81.5%, med dunajskimi tudi še 12.44%, v Olomuci pa celó 89%. Lvovska fakulteta broji poleg 75 Poljakov 286 Rusinov.

Med 1.879 gojenci katoliških semenišč in samostanov pa je bilo

Nemcev 647 = 34.48%, Čehov 554 = 29.48%, Poljakov 152 = 8.08%, Rusinov 24 = 1.27%, Slovencev 173 = 9.20%, Hrvatov 125 = 6.65%, Lahov 192 = 10.21%, drugih (Armencev) 12 = 0.63%.

Prav soditi moremo pa stoprav, ako jemljemo ozir na skupni broj bogoslovcev vseh katoliških obredov: bilo jih je poleti 1886/7. 3.477, od katerih moramo spet odšteti tistih 220 inostranskih slušateljev katoliških bogoslovske fakultete. Med ostalimi 3.257 bogoslovci je bilo Nemcev (avstrijskih) 1.023 = 31.21%, Čehov 1.048 = 32.06%, Poljakov 330 =

10:37⁰/₀, Rusinov 331 = 10:38⁰/₀, Slovencev 179 = 5:45⁰/₀, Hrvatov 129 = 3:90⁰/₀, Lahov 202 = 6:18⁰/₀, Madjarov 1 = 0:03⁰/₀, drugih 14 = 0:42⁰/₀.

Relativno največ je torej v bogoslovskih studijah Čehov, skoraj tretjina vseh bogoslovcev, za Čehi prihajajo šele Nemci, kateri takó na ves glas ttarnajo, češ, da čimdalje več nemških katoliških duš zapada dušni paši čeških (in slovenskih) duhovnih pastirjev. Toda statistika dokazuje, da se v tem oziru godi Nemcem, kakor drugod Slovanom: ko pride čas žetve, da rabimo izraz sv. pisma, pa pogrešamo delavcev, zató vstopijo tuje sile, da pomagajo pri delu, ki ga nalaga vsem národom božji in človeški red Ne tarnaj, ako ne češ (zakaj »ne moreš* se tu ne smé rěči) zavzemati mesta, ki ti po pravici gré! — Kdo je kriv, da že izmed 5.000 Čehov 1 bogoslovje študira, dočim 1 nemšk bogoslovec stoprav na 7.832 Nemcev pride? Ker povprek na 6.270 katoliških Avstrijcev 1 bogoslovec odpada, imajo Nemci za celó petino premalo svojih bogoslovcev, t. j. za petino katoliških Nemcev, ali za celih 1,200.000 duš morajo nenemški národi vzgojiti duhovnikov. (Mi rabimo okrogle številke, dobrovedoč, da je pri Nemcih treba jemati v poštev evangelike). Izdatno aktiven je dalje laški živelj, kar je sósebnó znamenito z ozirom na Hrvate, Slovence in Nemce; aktivni so Jugoslovani, Hrvatje še bolj nego Slovenci; pri nas se odstotek bogoslovcev ujema z razmérjem Slovencev napram skupnemu stanovanstvu; 1 slovensk bogoslovec odpade na 6.333 Slovencev, torej samó neznamenit nedostatek v primeri s povprečnim številom; pa za Lahi smo daleč zaostali, pri katerih je razmérje 1 : 3.316. Jako pasivni so Poljaki in Rusini — zadnji samó morebiti, zakaj del Rusinov je pravoslaven. Poljaki pa, ki so katoliški, brigajo se takó malo za dopolnitev in popolnitev duhovništva, da pride 1 poljsk bogoslovec šele na 10.000 Poljakov; za dobrih 36⁰/₀ so na dolgu.

Slovenskih bogoslovcev semeniških in samostanskih smo nabrojili 172 in sicer so se šolali 1886/7. l. na nastopnih učiliščih:

V semenišči	Slovencev	Čehov	Hrvatov	Lahov	Nemcev
ljubljskem	66	12	6	—	—
	(⁰ / ₀ 78 ⁶ / ₈)	14 ³ / ₃ ⁰ / ₀	7 ¹ / ₁ ⁰ / ₀	—	—
mariborskem	49	14	—	—	—
	(⁰ / ₀ 77 ⁷ / ₇)	22 ³ / ₃ ⁰ / ₀	—	—	—
goriškem	31	28	15	22	3
	(31 ⁴ / ₄ ⁰ / ₀)	28 ³ / ₃ ⁰ / ₀	15 ¹ / ₁ ⁰ / ₀	22 ² / ₂ ⁰ / ₀	3 ⁰ / ₀ ⁰ / ₀)
celovškem	15	10	—	—	24
	(30 ⁶ / ₆ ⁰ / ₀)	20 ⁴ / ₄ ⁰ / ₀	—	—	49 ⁰ / ₀ ⁰ / ₀)

V samostanih:	Slovencev	Čehov	Hrvatov	Lahov	Nemcev
v kamniškem	2 (50%)	—	1 25%	—	1 25%
v tirolskih	9 (% 2 ₃₈)	1 % 0 ₂₆	—	156 % 40 ₉₅	215 % 56 ₄₃

V ljubljanskem in mariborskem semenišču je torej Slovencev nad $\frac{3}{4}$, in poleg njih so zgolj še bogoslovci drugih slovanskih narodov; nasproti pa ni v goriškem in celovškem semenišču niti tretjina bogoslovcev slovenskega rodu, pač pa so Slovenci v goriškem vsaj v relativni večini, dočim tem oziru stoprav drugo mesto. Za samostansko življenje imajo Slovenci, ako nas ne varajo zgoraj navedene številke, malo zanimanja.

Leta 1868. šteje vse tedanje bogoslovne fakultete 1.189 katoliških bogoslovcev; med njimi je bilo Nemcev 38·26%, Čehov 16·85%, Poljakov 8·75%, Rusinov 24·54%, Jugoslovanov 2·61%, Lahov 1·09%, Rumunov 2·78%, drugih 5·12%, in sicer je bilo jugoslovanskih bogoslovcev 31; l. 1886. pa samo 12, padlo je torej za več nego polovico; padlo je pa tudi razmerje Nemcev za 6·09%, Rusinov za 5·33%, Lahov za 0·47%; napredovali so pa Čehi od 16·85% na 30·91%, Poljaki od 8·75% na 11·14% in razni narodi od 5·12% na 5·19%.

V semeniščih in samostanih je pa bilo 1868. l. 2.034 katoliških bogoslovcev, torej za 155 več nego l. 1886/7.; bilo je takrat med njimi 39·39% Nemcev, 23·99% Čehov, 7·57% Poljakov, 18·88% Jugoslovanov, 9·93% Lahov, 0·24% Madjarov, zboljšalo se je torej relativno razmerje pri Čehih na 29·48%, pri Poljaki na 8·08%, pri Lahih na 10·21%, pri Madjarih in pri drugih na 0·63%; ti narodi so prekosili Rusine, Jugoslovane in Nemce.

Za pravoslavne bogoslovce sta pri nas dva zavoda: fakulteta černošiška in bogoslovni zavod v Zadru. Oba skupaj sta imela 1886/7. l. 75 slušateljev, in sicer je bilo na černošiški fakulteti 10 Rusinov = 16·9% odotnih slušateljev, 49 Rumuncev = 83·1%; na zadrskem učilišču 16 Srbov = 100%. Med vsemi pravoslavni bogoslovci je bilo torej Rumuncev 65·3%, Srbov 21·3% in Rusinov 13·4%; povprek pride 1 bogoslovec na 6.666 pravoslavnih duš, kar je ugodno razmerje.

Evangeljski bogoslovci se izobražujejo na evangeljski fakulteti dunajski; bilo jih je 1886/7. l. 40, med njimi Nemcev 20 (= 50%), Čehov 13 (= 32·5%), Poljaki 3 (= 7·5%), Madjarji 3 (= 7·5%), Hrvat 1 (= 2·5%). Če zadošča ta narastaj, ne moremo presoditi, zdi se nam pa razmerje neugodno, ker pride 1 evangeljski bogoslovec na 10.000 evangelikov.

Statistika nam pripoveduje dalje, koliko bogoslovcev je prišlo v bogoslovne studije (izvzemši katoliške vseučiliške bogoslovne fakultete) z izpričevalom zrelostnega izpita in koliko samó z navadnim gimnazijskim izpričevalom.

Prineslo je izmed	vseh bogoslovcev te cerkve
rimsko-katoliških bogoslovcev izpričevalo zrelosti	1.744 = 81.1 ⁰ / ₁₀₀
zjed. in arm.-kat. „ „ „	36 = 100 ⁰ / ₁₀₀
pravoslavnih „ „ „	7 = 43.7 ⁰ / ₁₀₀
evangeliških „ „ „	37 = 92.5 ⁰ / ₁₀₀

Najboljše razmérje je torej pri zedinjenih in armenskih katolikih, najslabše pri pravoslavnih. Ni nezanimivo navajati dotičnega razmérja katoliških bogoslovníc v pojedinih deželah, ker so tu res ogromne razlike. Bilo je med katoliškimi bogoslovci

isterskimi (franciškane v Rovinju) z izpitom zrelosti	100 ⁰ / ₁₀₀	z gimn. izpričevalom	0.0 ⁰ / ₁₀₀
moravskimi . . . . . „ „ „	99.3 „ „ „	„	0.7 „
češkimi . . . . . „ „ „	99.1 „ „ „	„	0.9 „
gališkimi . . . . . „ „ „	90.8 „ „ „	„	9.2 „
gorenje-avstrijskimi . . . „ „ „	86.8 „ „ „	„	13.2 „
koroškimi . . . . . „ „ „	83.4 „ „ „	„	16.4 „
kranjskimi . . . . . „ „ „	78.4 „ „ „	„	21.6 „
niže-avstrijskimi . . . . . „ „ „	77 ⁰ / ₁₀₀ „ „ „	„	23 ⁰ / ₁₀₀ „
štajerskimi . . . . . „ „ „	75.3 „ „ „	„	24.7 „
solnograškimi . . . . . „ „ „	69.3 „ „ „	„	30.7 „
tirolskimi . . . . . „ „ „	68.3 „ „ „	„	31.7 „
gorišskimi . . . . . „ „ „	52.6 „ „ „	„	47.4 „
dalmatinskimi . . . . . „ „ „	17.5 „ „ „	„	82.5 „

LISTEK.

Odlikovanje. Č. g. pater *Ladislav Hrovut*, od leta 1859. profesor slovenščine in klasičnih jezikov na c. kr. veliki gimnaziji v Rudolfovem, stopil je s koncem preteklega šolskega leta v stalni pokoj. Pred nekoliko tedni je Nj. Veličanstvo temu zaslužnemu veteranu slovenskih pisateljev, ki nam je v prejšnjih letih pojasnil toliko prepornih slovniških vprašanj, za njegovo odlično tridesetletno službovanje podelilo zlati zaslužni križec s krono, katerega so dné 29. vinotoka t. l. slovesno pripeli na prsi vrlému možu. Želimo od vsega srca, da bi p. Ladislav še mnogo let užival svoj dobro zasluženi pokoj. Po novem letu hočemo priobčiti v našem listu životopis tega odličnega pisatelja, ki je s svojimi spisi si po svojih učencih toliko vplival na razvoj književne slovenščine.

Razpis častnih daril. Da bi pospešila razvoj slovenske pripovedne književnosti, razpisuje »Matica Slovenska« po določilih Jurčič-Tomšičeve ustanove 300 goldinarjev *častnega darila dvema povestima slovenskima, in to:*

a) 200 gld. povesti, obsezajoči najmenj 10 tiskovnih pól, in

b) 100 gld. povesti, obsezajoči najmenj 5 tiskovnih pól.

Snov obema povestima bodi zajeta iz zgodovine ali sploh iz življenja naroda slovenskega. Obe povesti morata biti pisani takó, da po obliki in vsebini svoji ustrezata umetniškim zakonom pripovedne književnosti ter poleg tega ugodita literarnim namenom »Matice Slovenske«.

Pisatelj, kateremu se prisodi častno darilo iz novcev Jurčič-Tomšičeve ustanove, prejme vrhu tega za svojo povest še navadno pisateljsko nagrado, katere plačuje »Matica Slovenska« po § 15. svojega opravnega reda po 25 – 40 gld. za tiskovno póló.

Rokopisi naj se brez pisateljevega imena pošiljajo odboru »Matice Slovenske« do 1. oktobra 1891. l.

Pisateljevo ime naj se pridene rokopisu v zapečatenem listu, na katerem je zapisano dotično geslo.

Večkrat se je poudarjalo, da »Matica Slovenska« podaja svojim članom premalo leposlovnega berila. S tem razpisom hoče Maticin odbor pokazati, da ga je resna briga, po vsi svoji moči pospeševati tudi razvoj leposlovne književnosti slovenske ter članom svojim podati v roko lepo zabavno knjigo. Zatorej se pa podpisani odbor tudi nadeje, da ga bodo pisatelji slovenski podpirali v njegovem trudu ter se častno odzvali njegovemu domoljubnemu pozivu.

V Ljubljani 31. oktobra 1890.

Odbor »Matice Slovenske«.

Poziv slovenskim pisateljem! Odbor »Matice Slovenske« se obrača do vseh rodoljubnih pisateljev slovenskih z iskreno prošnjo, da bi čim prej tem bolj poslali kaj primernih doneskov za prihodnji »Letopis«.

Kakor letos se bodo sprejemali tudi v prihodnjem letu samo *izvirni znanstveni in znanstveno-poučni* spisi iz raznovrstnih strok človeškega znanja; vendar je želeli, da bi čestiti gospodje pisatelji svojim razpravam izbrali take predmete, ki ugajajo potrebam naroda slovenskega ter zaradi svoje splošne zanimljivosti prijajo večini Maticinih društvnikov.

Rokopisi naj se pošiljajo najpozneje do konca marcija 1891. l. predsedništvu »Matice Slovenske« v Ljubljani.

Po pravih določena nagrada v »Letopis« vsprejetim spisom se bode izplačevala, kadar bode knjiga dotiskana.

V Ljubljani 31. oktobra 1890.

V imenu »Matice Slovenske«:

Prvomestnik: *Josip Marn.*

Odbornik: *Anton Bartel.*

Doktor Štefan Kočevar, rodoljub in pisatelj slovenski. Spisal in založil Božidar Flegerič. Natisnola »Narodna Tiskarna« v Ljubljani 1890, m 8, 63 str. — Cena broširani knjižici 40 kr. — Najplemenitejšim domoljubom, kar jih je porodila zemlja slovenska, prištevamo ranjčega dr. Štefana Kočevarja (porojenega dne 14. vel. srpana 1808 l. v Središči, umrlega v Celji dne 22. svečana 1883. l.), bivšega prijatelja Gaju, Stanku Vrazu, Prešernu, Cafu in Trstenjaku. Dasi ni bil produktiven pisatelj — šele nekoliko mesecev pred smrtjo svojo je národu slovenskemu poklonil drobno knjigo »Slovenska mati«, ki je plod mnogoletnih njegovih izkušej, — vendar je s svojim moškim značajem, vedrim

duhom, plemenitim srcem neizmerno vplival dolgo dóbo petdesetih let na štajersko-slovenski národ, bil ljubljenec in voditelj njegov. Zelo nam je ustregel g. Flegerič, da je temu vrlemu možu postavil lep spomenik s tem, da je temeljito in zanimivo opisal Kočevarjeva otročja in dijaška leta ter njegovo mnogostransko zdravniško in rodoljubno delovanje. Posebno nas je zanimalo zvedeti, da se je prapraded Kočevarjev imenoval Andraž Strgar, ki je, vojaški begunec, prišel v drugi polovici 17. stoletja iz Kočevja na Kranjskem v Središče, kjer se je oženil ter dobil imé »Kočevar« — celó v matriki. Tudi o drugih znamenitih slovensko-štajerskih rodoljubih nam objavlja g. Flegerič mnogo zanimivih podatkov. Lični knjižici zatorej želimo mnogo bralcev in kupcev.

Pisateljsko podporno društvo šteje koncem leta 1890. leta 1 častnega člana, 8 ustanovnikov, 25 pravih in 72 podpornih društvenikov, skupaj torej 106 členov. — *A.* Častni člen: Josip Juraj Strossmayer, vladika bosniški in sremski. — *B.* Ustanovniki: dr. Celestin Fr., kr. gimn. prof. v Zagrebu; Gorup Jožef, veletržec na Reki; Hren Fr., veletržec v Ljubljani; Hribar Ivan, glavni zastopnik banke »Slavije« v Ljubljani; dr. Tavčar Ivan, odvetnik v Ljubljani; dr. Turner Pavel, zasebnik na Dunaji; dr. Vošnjak Jožef, deželni odbornik v Ljubljani; Vošnjak Mihael, inženir v Celji. — *C.* Pravi društveniki ljubljanski: 1. Bartl Anton, c. kr. gimn. prof.; 2. Foerster Anton, stolni dirigent; 3. Funtek Anton, učitelj c. kr. strok. šol; 4. Grasselli Peter, župan ljubljanski; 5. dr. Gregorič Vinko, zdravnik; 6. Klun Karol, kanonik; 7. Lah Evgen, mag. koncept. pristav; 8. Levec Francišek, c. kr. prof. na realki; 9. dr. Majaron Danilo, odvetn. koncipijent; 10. Orožen Francišek, c. kr. prof. na učiteljski; 11. Pirc Gustav, tajnik c. kr. kmet. družbi; 12. Pletteršnik Maks, c. kr. gimn. profesor; 13. dr. Poklukar Jožef, deželni glavar; 14. Rutar Simon, c. kr. gimn. prof.; 15. Šuman Jožef, c. kr. dež. šolski nadzornik; 16. Tomšič Ivan, c. kr. vadm. učitelj; 17. Zupan Tomo, c. kr. gimn. prof.; 18. Žitnik Ignacij, stolni vikar; 19. Žumer Andrej, mestni učitelj. — *D.* Pravi društveniki zunanji: 20. Jesenko Janez, c. kr. gimn. prof. v Trstu; 21. Kersnik Janko, c. kr. notar na Brdu; 22. Pintar Luka, c. kr. gimn. prof. v Novem Mestu; 23. Poznik Radivoj, c. kr. inženir v Dunajskem Novem Mestu; 24. Rahne Janko, c. kr. notar v Senožečah; 25. Svetec Luka, c. kr. notar v Litiji. — *E.* Podporni društveniki ljubljanski: 1. dr. Ambrožič Francišek, mestni zdravnik; 2. Arce Rajko, c. kr. poštni blagajnik; 3. Bayr Alojzij, c. kr. rač. svet.; 4. Bergant Francišek, c. kr. poštni oficijal; 5. dr. vitez Bleiweis Karol, primarij; 6. Bonač Ivan, knjigovez; 7. Březina Francišek, železn. uradnik; 8. Detela Oton, dež. odbornik, 9. Dev Julij, oskrbnik m. klavnice; 10. Doleneč Oroslav, trgovec; 11. Drenik Francišek, gl. zast. »Foncière«; 12. Duffé Ivan, mestni inženir; 13. dr. Ferjančič Andrej, c. kr. drž. pravd. namestnik; 14. Grbič Francišek, ravnatelj »Glasb. Mat.«; 15. dr. Gross Francišek, c. kr. sodn. pristav; 16. Hafner Jakob, ravnatelj priv. učilišča; 17. Hanuš Jaromir, mestni inženir; 18. Holz Vatroslav, uradnik banke »Slavije«; 19. Hribar Dragotin, upravitelj »Nar. Tisk.«; 20. Hribar Francišek, usnjar; 21. Jenko Ivan, c. kr. poštni uradnik; 22. dr. Jenko Ljudevit, zdravnik; 23. Juvančič Ivan, trgovec; 24. Kadilnik Francišek, knjigovodja; 25. Kalister Ivan, zasebnik; 26. dr. Kapler Jožef, c. kr. okr. zdravnik; 27. Knez Anton, trgovec; 28. Kokalj Matija, c. kr. poštni uradnik; 29. Košiček Ivan, c. kr. poštni uradnik; 30. dr. Krisper Valentin, odvetnik; 31. Križaj Jožef, mestni komisar; 32. Kušar Jožef, trgovec; 33. Lederhas Ljudevit, c. kr. gimn. prof.; 34. Lisec Ivan, železn. uradnik; 35. Lukmann Jakob, c. kr. rač. svet.; 36. ces. svet. Murnik Ivan, dež. odbornik; 37. Ničman Marija; 38. dr. Papež Francišek, odvetnik; 39. Petelin Martin, gimn. prof.; 40. Petričič Vaso, trgovec; 41. Pirc Karol, prof. na realki; 42. Pleško Karol, c. kr. dež. sod. svetnik; 43. Poljanec Alojzij, oskrbnik prisilne del.; 44. Premk Anton, c. kr. poštni kontrolor; 45. Pšibil Ivan, knjigovodja banke »Slavije«; 46. Prosenec

Jožef, gl. zast. »Unio catholica«; 47. Ravnihar Francišek, dež. knjigovodja; 48. Ravnikar Ljudevit, c. kr. dež. sod. svetnik; 49. Razinger Anton, mestni učitelj; 50. Rohrmann Viktor, tvorničar; 51. Souvan Francišek, veletržec; 52. Strohmayr Rajko, železn. uradnik; 53. Svetek Anton, c. kr. rač. revident; 54. Svetek Ivan, železn. uradnik; 55. Šešek Ivan, mag. tajnik; 56. Trstenjak Anton, kontrolor m. hran.; 57. Valentinčič Ignacij, gl. zast. »Austrie« in »Concordie«; 58. Vesel Kajetan, c. kr. rač. revident; 59. Vohinec Fr., železn. uradnik; 60. Vrabec Matija, c. kr. fin. uradnik; 61. Zagorjan Anton, notarski uradnik; 62. dr. Zupanec Jernej, c. kr. notar; 63. dr. Zupanec Francišek, c. kr. zdravstveni koncipist; 64. Zupančič Filip, stavb. mojster. — F. Podporni društveniki zunanji: 65. Brce Anton, župnik v Šent-Lambertu; 66. dr. Ipavec Benjamin, zdravnik v Gradci; 67. Novak Jan., c. kr. rudn. nadsvetnik v Idriji; 68. Novak Mihael, c. kr. okr. sodnik v Kostanjevici; 69. Plantan Ivan, c. kr. notar v Rádovljici; 70. Podkrajšek Francišek, načelnik postaji na Savi; 71. dr. Seruec Jožef, odvetnik v Celji; 72. dr. Žizek Anton, zdravnik v Vojniku.

Aškerc v nemškem prevodu. Ob svojem času smo obljubili, da priobčimo dve Aškerčevi romanci, kateri je izborno na nemški jezik preložil g. *Anton Funck* ter ji objavil v »Laibacher Zeitung« z dne 9. malega travna t. l. Evo ju!

Des Sängers Grab.

Hier also die Stätte, wo einsam er ruht,
Wo Frieden gefunden sein wallendes Blut;
Der Name, er steht auf dem Steine,
Kein Zweifel, er ist's, den ich meine!

Wohl lange, wohl lange schon ruhet er hier
Und doch ist's, als stünde er wieder vor mir
So, wie er gelebt und gewesen,
So, wie ich in Schriften gelesen . . .

Im Garten des Klosters, da stand wohl ein
Baum,
Da träumte er sinnend so mancherlei Traum,
Die Vöglein, sie kamen von ferne,
Die Blümlein, sie lauschten so gerne!

»Maria, die Jungfrau, pries allzeit mein
Mund,

Will singen andere Lieder zur Stund';
Hört, Vöglein, euch will ich vertrauen,
Euch, Blümlein auf sonnigen Auen!

»Ein wunderbar Sehnen das Herz mir durch-
zieht,
Ich darf es nicht singen, das herrlichste Lied,
Und kann es doch nimmer verdrängen,
Es würde die Brust mir zersprengen!

»Doch wenn ich gestorben, dann, Vöglein
ihr all',
Lasst über dem Grabe erklingen den Schall;

Spriest, Blumen, empor aus dem Herzen,
Lasst klingen verhaltene Schmerzen!

»Und wenn ich geschlafen Jahrhunderte lang,
Lasst tönen, lasst duften den hehren Gesang
Hoch oben in Lüften, den blauen.
Tief unten auf blühenden Auen . . .«

Doch da er gestorben in einsamer Zell',
Nicht konnte er ruhen im Garten, so hell.
Musst' schlafen im Kirchlein alleine,
Tief unter dem marmornen Steine.

Und was er gesungen, der träumende Mann,
Wie könnte es tönen am Grabe fortan?
Nicht können die Vögel es singen,
Nicht kann es aus Blumen erklingen . . .

Und dies nun die Stätte, wo einsam er ruht,
Wo Frieden gefunden sein wallendes Blut?
Sein Name, er steht auf dem Steine,
Kein Zweifel, er ist's, den ich meine!

In üppigem Haine sein Grabmal nun steht,
Von Bäumen beschattet, mit Blumen besät,
Und mitten im Walde darinnen,
Da stehen des Klosters Ruinen.

Wohl brausten die Stürme vernichtend einher,
Auf dass sich erfülle des Sängers Begehrt,

Auf dass er im Grabe noch höre
Der Vögel berückende Chöre . . .

Es jauchzen viel Stimmen im sonnigen Licht,
Die Vöglein, sie singen des Mönches Gedicht,

Und wie so die Töne erklingen,
Versteh' ich dies Sagen und Singen . . .

Es klagt von vergeblicher Hoffnung der Sang,
Er seufzt von verlorener Freiheit so bang:
Wie Hoffnung so jählings entschwindet,
Wie Freiheit sich nimmermehr findet . . .

Der Hofnarr.

»Lehne nicht so einsam träumend,
Edler Ali, weiser Ali;
Sieh, es woget laute Freude
Buntbewegt im lichten Saale.

Siehe nicht so stille träumend;
Sieh, es fliegen hin die Paare,
Fürstensöhne, Fürstentöchter
Schwingen sich in leichtem Tanze.

Weiser Ali, welterfahren,
Sage wohl, an welchem Hofe
Sahst du solche Pracht erglänzen,
Solcher Feste Glanz und Hoheit?

Feurig spielen Diamanten
In Sultanens Diademe;
Es verlangt mich zu erfahren,
Wo ein schön'res Spiel zu sehen.

Weiser Ali, gibt es Ketten,
Goldne Ketten, schwerer wiegend,
Als sie heute Jusuf Pascha
Trägt, im Staatsgewande blitzend?

Und die feenhaften Trachten!
Ja, wo gibt es derlei Seide,
Wie an meinen Odaliskin?
Wo Costüme also reizend? . . .

Auf fährt Ali traumverloren,
Steht dem König Red' und Antwort;
Lustig klingt die Schellenkappe,
Spöttisch grinst sein Satyrsantlitz.

»Steine sah ich heller spielen,
Perlenreihen reiner sprühen,
Kleiderstoffe reicher strahlen,
Kettenbande schwerer drücken!

Nicht in fremder Herren Länder,
Nah genug kannst du erfahren,
Dass dein Narr, der weise Ali,
Wahres nur dir offenbaret.

Theurer als die Staatsgewänder
Sind die rauhen Bauernkleider,
Da durch schwere Händearbeit
Jedermann sie trägt zu eigen.

Schwerer als die goldnen Ketten,
Welche jene Gecken schmücken,
Herr, es sind die Slavenbande,
Die mein Volk zu Boden drücken!

Hell're Perlen willst du sehen?
Thränen sind's von Millionen,
Herr, sie fallen deinetwillen,
Der du schwelgst in üpp'ger Hoffahrt.

Und die schönsten Diamanten —
Ja, sie sind's, die Tropfen heilig,
Ihm von heisser Stirne rinnend,
Der da kämpft ums Brot der Seinen! »

Šolska poročila leta 1890. Bira po šolskih poročilih letošnjega leta ni posebno obilna. Ravnateljstva srednjih šol so — izvzemši rudolfóvsko — izdala poročila, ki nam podajajo večinoma strogo znanstvene nemške razprave, vodstva ljudskih naših šol so pa objavila šolska naznanila, ki navadno ne obsezajo ničesar drugega nego imenik učiteljskega zbora in učencev in suhoparni šolski letopis. Pač pa je spomina vredno »Letno poro-

čilo narodnih šol v ljutomerskem okraji o šolskem letu 1889/90. Že lani smo rekli, da je skupno letno poročilo, kakor jih izdaja učiteljsko združenje Ljutomerskega okraja, vzorno, ker nam podaja resnično sliko o ondotnem šolstvu, in tudi letošnje poročilo moramo pohvaliti. Knjižico pričenja zgodovinska razprava »Vrzenski vojvode«, katero je spisal g. Lovro Janžeković, župnik v Vržeji. Na to beremo poučni spis »Nekaj o pridelovanju sočivja«, spisal g. Tomaž Pušenjak, nadučitelj v Cvenu, in naposled »Odlomek iz ljutomerske šolske kronike«, katerega je sestavil gosp. nadučitelj Jožef Horvat. Imenik obseza člene c. kr. okrajnega šolskega sveta v Ljutomeru, člene krajnih šolskih svetov v Cezanjevcih, v Cvenu, pri Sv. Križi, v Ljutomeru, pri Mali Nedelji in v Vržeji, dotične učiteljske zbornice in vse učence na navedenih šestih šolah. Pač bi bilo želeli, da bi tudi drugi šolski okraji po Slovenskem posnemali ljutomersko učiteljsko ter izdajali takšna skupna letna poročila, ki pospešujejo občno zanimanje za šolstvo in vzbujajo ljubezen do šole in spoštovanje do učiteljstva. Samo s tem se z ozirom na obstoječa zakonita določila ne moremo strinjati, da se po imenih navajajo tudi zaostali učenci; zadostovalo bi, ko bi se pri vsaki šoli navedlo število tistih učencev, ki morajo zaradi slabega učenja razred ponavljati.

»Letno poročilo trirazredne ljudske šole v Mengšci« nam prinaša prav dobro pisano razpravo »Nekdanji Mengšanje«, v kateri nam neimenovan pisatelj opisuje delovanje župnika Janeza Kuralta, graščaka Mihaela Stareta, usnarja Andreja Dragiča, in znamenitega trgovca in domoljuba Gregorija Blaža. Spis nam tudi sicer o šoli, cerkvi in življenju nekdanjih Mengšanov priobčuje dokaj znamenitih podatkov.

»Deveto letno poročilo meščanske šole s kmetijskim značajem v Krškem« nam podaja jako stvarno in korenito pisano razpravo »Kratek poduk o menicah«, katerega je priobčil meščanski učitelj g. dr. T. Romih. Spis je vzet, kakor pravi pisatelj v opazki iz obrtnega knjigovodstva za obrtne šole, katerega ima pisatelj za tisk pripravljene. Želimo, da bi ga kmalu objavil, ker so naše obrtne šole doslej brez vsakega učnega pripomočka. V poročilu nahajamo tudi »Pregled meteoroloških opazovanj na meteorološki postaji meščanske šole v Krškem v letih 1889. in 1890.« Opazoval je ravnatelj g. J. Lapajne, pregled pa sestavil g. prof. Ferd. Seidl v Gorici. Iz tega pregleda posnemamo, da je bil v šolskem letu 1889/90 na Krškem najgorkejši dan 13. julij 1889 (32.5° C.), najmrzlejši 13. marcij 1890 (-13° C); povprečna višina padavine je znašala 1889 leta 1183.7 mm, največ je je bilo 24. julija (70 mm); najvišje barometrovo stanje je bilo dne 20. novembra 1889. (767.1 mm), najnižje dne 9. febr. 1889. (727.4 mm), — Mimo gredé omenimo, da poročilo piše povsod »v Krškem«. To pisavo je g. ravnatelj Lapajne pred nekaj leti tudi v našem listu zagovarjal. Pozneje smo čuli, da Gorenjci povsod govore »na Krškem«.

Poročilo o javnih in privatnih ljudskih šolah deželnega stolnega mesta Ljubljane ob konci šolskega leta 1889/90. Na svetlo dal c. kr. mestni šolski svet ljubljanski. Uredil prof. Fr. Levec, c. kr. okrajni šolski nadzornik. Tiskal R. Milic v Ljubljani 1890, 8, 123 str. — Urednik pravi v pripomenku: »Dveletno uradno poslovanje v Ljubljani je podpisane c. kr. okrajnega šolskega nadzornika prepričalo, da so javni zastopi, razna oblastva in zlasti posamezniki, ki imajo kaj opraviti z ljudskim šolstvom ljubljanskim, večkrat o pravem razmerju posameznih tukajšnjih ljudskih šol, o njih notranji uredbi, o številu razredov, učnih močij, šolskih otrok i. dr. t. stv. jako slabo poučeni. Temu se pa nikakor ni čuditi, ako pomislimo, da se še celó strokovnjak v tem takó mnogovrstnem in mnogoobraznem mestnem ljudskem šolstvu le težko zavé in spozna. — To me je napotilo, da sem dne 12. aprila t. l. v seji slavnega c. kr. mestnega šol

skega sveta nasvetoval, naj se izda *skupno letno poročilo* o vseh javnih in privatnih ljudskih šolah deželnega stolnega mesta. Slavni c. kr. mestni šolski svet je predlog moj soglasno odobril ter mi zajedno naročil, naj uredim to poročilo. — Drage volje sem se lotil dela ter prvi mesec letošnjih velikih počitnic porabil v to, da sem sestavil pričujočo knjžico. Ž njo sem hotel na podstavi uradnih in zatorej popolnoma zanesljivih podatkov raznim oblastvom, kakor tudi šoli prijaznemu zavednemu stanovništvu ljubljanskemu podati verno sliko o mestnih ljudskih šolah, sliko, iz katere odsevajo mnoge vrline, kakor tudi mnogi nedostatki ljudskega šolstva ljubljanskega. Naj to poročilo pripomore, da se pri našem šolstvu ohraui, kar je dobrega, in odpravi, kar je slabega, sploh pa ljudsko šolstvo ljubljansko izboljša in popolni takó, da bode v vsakem oziru dostojno deželnega stolnega mesta! — Knjiga je razdeljena na tri poglavja. Prvo našteva člane c. kr. mestnega šolskega sveta, kateremu v Ljubljani pripadajo opravila krajnega in okrajnega šolskega sveta. — Drugo poglavje obseza nastopne razprave: »Erjavec in njegov pomen za narodno odgojo«, spisal Ivan Belè; »Vzgojni pomen deškega ročnega dela na ljudski šoli v mestih«, spisal Andrej Žumer; »Zgodovina in statistični pregled ljubljanskih ljudskih šol.« — Tretje poglavje priobčuje šolska poročila vseh javnih ljudskih šol ljubljanskih ter našteva tudi vse privatne ljudske šole. — Med razpravami se odlikuje posebno Beletova studija o Erjavci. Prevéva jo blagodejno navdušenje do prirodopisa, natančno poznanje Erjavčevih spisov, kakor tudi vseh metodičnih vrlin in stilistiških posebnostij njegovih; lepi jezik razodeva, da pisatelj ni brez prida proučil Erjavčevih knjig. — G. Žumer nam pojasnjuje zgodovino deškega ročnega dela, kakor tudi njegov véliki vzgojni pomen za zanemarjeno mestno mladino ter končno svetuje, naj bi se ustanovilo po vzgledu drugih večjih mest tudi v Ljubljani posebno društvo, ki bi odprlo svoje delavnice, da bi se v njih mestni dečki vadili ročnega dela. Lepa misel, kateri želimo, da bi kmalu postala dejanje! — Jako poučev je statistični pregled, katerega je zelo vestno in temeljito sestavil magistratni konceptni pristav g. Evgen Lah. Iz tega pregleda posnemamo, da ima Ljubljana 3264 šolodolžnih in 3517 v šolo hodečih otrok t. j. da jih hodi 253 več v šolo, nego bi jih moralo hoditi. 70.64% otrok govori samó slovenski, 6.77% samó nemški, 32.47% nemški in slovenski, 3.58 druge jezike. Vseh ljudskih šol je 17 in to 8 javnih, 9 privatnih; med temi je 1 jednorazrednica, 2 dvorazrednici, 2 tri-razrednici, 5 štirirazrednic, 2 petrazrednici, 1 sedemrazrednica, 4 osemrazrednic; 7 šol je slovenskih, 8 nemških, 2 sta nemško-slovenski. Vrh tega je še 7 otroških vrtecev in to 3 slovenski, 1 nemški, 3 nemško-slovenski. Napredek mestnega šolstva se vidi najbolj iz nastopnih podatkov: Leta 1864/65. je bilo v Ljubljani 1 mestna in 6 drugih ljudskih šol s 54 učnimi močmi in 2153 otroki; letos je pa 6 mestnih in 11 drugih ljudskih šol s 122 učnimi močmi in 3517 otroki. — Podrobno poročilo vsake javne šole priobčuje najprej imenik učiteljskega zbora, potem statistični pregled učencev, podatke o knjižnici in učilih, letopis ter naposled imenik učencev po abecednem redu.

G. prof. R. Perušek je priobčil v letopisu c. kr. velike gimnazije v Rudolfovem razpravo »Zloženke v noveji slovenščini«, v kateri temeljito uči, kakó se zloženke zlagajo ter zlasti z mnogimi vzgledi, zajetimi iz književnega jezika, dokazuje, katere tvorbe v novi slovenščini ne ustrezajo jezikovnim pravilom, ampak so nastale pod vplivom tujih jezikov, zlasti nemščine. Razprava je toli znamenita, da hočemo svoje bralce v kratkem obširneje seznaniti ž njo.

Narodne legende za slovensko mladino. Nabral, izdal in založil Anton Kosi, učitelj v Središči II. zvezek, v Ptujci natisnil W. Blanke 1890, m. 8, 42 str. Cena 20 kr. — Ni dolgo, kar smo I zvezek teh národnih legend toplo priporočili slovenskemu ob-

činstvu in že nas je g. Kosí oveselil z II. zvezkom. Tudi te legende se odlikujejo po svojem preprostem, a zanimivem pripovedovanju, zdravem humorji in modrih naukih. Zatorej želimo, da bi g. nabiratelj imel z drugim zvezkom toliko sreče, kakor je je imel s prvim. Knjižico naj si omissijo vse naše šolske knjižnice. Samó to bi prosili g. izdajatelja, da bi nekoliko bolje pazil na čistočo jezikovno, da bi v prihodnje ne brali stavkov, kakršen je n. pr. ta: „Ne dam ti ga piti ne, ker ko bi ti sv. Peter bil, bil bi pri nebeških vratih, a ne tukaj“ (str. 41.) To je stilistiški monstrum! Pisati je: „Ne dam ti ga piti ne, zakaj ko bi bil ti sv. Peter, (ali: zakaj da si ti sv. Peter) bil bi pri nebeških vratih, a ne tukaj.“ Sploh smo opazili, da so glagoli, zlasti v zavisnih stavkih, preveč proti koncu, postavljeni, n. pr. „da jo je na mah jednako možnji zadržniti mogel;“ namesto: da jo je mogel na mah kakor možnjo zadržniti.“

J. Giontinijeva knjižnica za otroke. Ljubljanski knjigar J. Giontini je uživotvoril lépo misel — izdal je knjižnico za otroke. Ta knjižnica je pa kaj posebnega! V lepi, mali, knjigi podobni mapi kupiš dvanajst drobnih povestec. Vsaka záse je spet drobna knjižica, natisnjena na trd papir, ilustrovana s šestimi podobami v barvanem tisku. Vse povesti so pisane také, da so primerne 6–8letnim otrokom. Jezik povestim je lep in pravilen. Lepšega božičnega darila pridnim otrokom si ne moremo misliti.

Don Kišot iz la Manche, vitez otožnega lica. Slovenski mladini prosto priredil Fr. Nedeljko. V Ljubljani, 1890. Založil Matija Gerber. Tiskala »Narodna Tiskarna«. Cena 20 kr. Španski kralj Filip III. je nekoč na izprehajališči videl dijaka, ki se je smijal na vse grlo in se prevračal po travi kakor brezumen. »Temu človeku se bléde, ali pa bere dona Kišota,« pravi kralj spremljevalcu. Dijak je res čital dona Kišota, to perečo satiro, naperjeno proti raznólikim slabostim in zmotam viteškega življenja srednjeveškega. Tudi dandanes se radi smejemo čudnim dogodbam prenapetega viteza; sloveči roman Cervantov je preložen do malega na vse izobražene jezike evropske in se i sedaj prišteva najboljšim satiriškim proizvodom vseh književnostij. Zató nam je po volji, da ga lahko beremo tudi v slovenskem prevodu, sicer ne prav takega, kakor ga je napisal slavni pisatelj španski, vendar pa dober posnetek njegov. Ker je knjižica namenjena mladini, treba je bilo izpustiti dókaj prizorov, kateri ne sodijo mladim bralcem; takisto so se moral nadomestiti robati izrazi z milejšimi besedami. Prevod sam se bere dosti točno in gladko, vendar se nam zdé nekateri stavki pretuji nemški, kar nam priča, da je pisatelj zajemal iz podobnega nemškega dela. Često smo že opozarjali, da je treba prevajati v duhu jezika našega, da ima naš jezik prav také svoje posebnosti, kakor jih imajo drugi jeziki, in danes poudarjamo znova, da se nikakor ni smeti pretesno držati izvornika. Don Kišot je v tem oziru dosti boljši od drugih prevodov, po nekod celó prav dober, grdih nemčenzen nismo zasledili nikjer, vendar se nam vidi, da ni v vseh delih svojih vlit iz istega tvorila, nego da so se pri tisku samem še izvršile mnoge poprave. Zató toliko nedoslednostij. Sicer pa omenjamo drage volje, da se je prelagatelj dosti trudil z delom svojim ter mladini slovenski in tudi preprostemu národu našem podal knjižico, ki bode razveseljevala marsikoga. Podoba na prvi strani je lična, tisek lep in razločen.

Nove muzikalije. Razven Foersterjeve klavirske šóle daje letos »Gl. M.« svojim udom še:

— 3 Ave Maria pro una voce cum organo composuit Antonius Nedvéd. Nr. 1. F-dur (Sopran vel Tenor). Nr. 2. A-dur (Mezzo Sopran vel Tenor). Nr. 3. B-dur (Mezzo Sopran vel Tenor). — Dasi »Gl. M.« redko kedaj daje cerkvenih pesmij na svitlo, ukrenila je pravi pot, da je izdala te prekrasne samospeve. Ne vemo, katerim Nedvédovim skladbam bi dali prednost, posvetnim ali cerkvenim. Gospod skladatelj vé

v cerkvenih napevih ubrati tisti nabožni značaj, ki takó blagodejno prija srcu, a tudi najhujšega Cecilijanca spokorí Harmonizacija in melodija — vse je dovršno lepó! Pripomnimo naj, da so ti samospevi namenjeni pač le odličnim izurjenim pevkinjam in pevcem. Oblika in tisek sta vzgledna. Vsak posamičen samospjev prodaje knjigotržec Ig. v. Kleinmayr in Fed. Bamberg po 50 kr.

Narodne pesni z napevi. Nabral v tuhinjski dolini Srečko Malenšek, čvete-roglasno postavil Fran Gerbic. III. snopič. (Cena?) Natisnili J. Blasnikovi nasledniki. — Kako hvaležno delo ponuja se učiteljem na deželi: nabirati národno blagó. Koliko narodnih pesmij je že izmrlo in čim delj odlašamo z delom, temveč teh svetinj se bode pozabilo. V tem zmislu je res »čas zlató«. Gospodje učitelji, posnemajte Žirovnika in Malenška! Ni treba biti že skladatelj, a vsak ljudski učitelj je zmožen v toliki meri glasbe, da zapiše narodni napev z besedami vred vsaj jednoglasno. Malenškova zbirka obseza 17 mičnih napevov, harmonizacija pa je iz peresa strokovnjaka g. Frana Gerbica. Škoda, da se gledé zunanje oblike te zbirke ne moremo tako povoljno izraziti, nego o drugih po »Gl. M.« izdanih muzikalijah. Posebno kazí to delce premajhen, droben tisek. Želimo torej, da »Gl. M.« vse muzikalije daje v prihodnje v prikupljivi obliki — pa menj in to lepó. —r.

Pouke moralne i gradjanske. Osnovi prava i državnog gazdinstva po francozkom od Pjera Laloa prema srbskim zemaljskim zakonima za srbsku omladinu udesio *Dj. Kozarac*. Beograd 1888. — To je naslov knjigi, ki nam je slučajno došla v roke, pa je vrlo zanimiva za vsakoga, ki se bavi z vzgojo mladine. Dasi nam donša vsak dan že novostij pedagogiškega tujega pa tudi domačega slovstva, vendar nam je knjiga te vsebine popolnoma nova, za vsako šolo potrebna. Slovencem vsekako še nedostaje knjige, pa da bi jo tudi imeli, nedostaje nam kdaj in kje da bi učili mladino načel, po katerih se ji bode ravnati v mnogovrstnih slučajih življenja. »Šta treba deca da uče?« — »Ono, što treba da rade, kad odrastu« — to neovržno pedagogiško gaslo stoji knjigi na čelu, pa mu vsa knjiga tudi res odgovarja. Vsebino je razvrstil pisatelj na 415 »pravil«, pravila pa razredil na 13 večjih »razdelov« s temi-le naslovi: 1. Porodica, škola i doba zanatska učenitstva; 2. Dobre naravi; 3. društvo; 4. zanimanje; 5. radnici i gospodari radnje; 6. ratar; 7. trgovac; 8. državni činovnik 9. domačin; 10. gradjanska prava; 11. država; 12. administracija ili uprava zemaljska po strukama; 13. Prava i dužnost srpskog gradjana. Dasi »pravila« že sama po sebi nikakor niso suhoparna, vendar ja oživlja zlasti še 27 »prič« (poučnih pripovedek), ki pod črto spremljajo posamezne »razdele« ter jih s primernimi zanimivimi vzgledi pojasnujejo, tako n. pr. »Porodica Nikoličeva«, »Leuivac je sluga neznanica«. Najlepše je uspela pisateljju priča »Učenci gospodina Milodraga Lazića«, katera slavi važnost dobre národne šole in vzvišeni poklic národnega učitelja ter se končuje z besedami: »Најбоља је она школа, која даје државни, а отаџбини најбоље војнике.« Domoljubja špartanskega spominja nas sicer priča poslednja »Borba pred Pirotom«, ali vendar bi bil pisatelj bolje pogodil, da je podal kakov drug vzgled iz bogate zgodovine srbskega junaštva; saj je v obče znano, da so bili Srbi onda žrtva tujega kovarstva, in da je bil tudi boj sam zánje menj časten. Knjiga je sicer po francoskem izvorniku prikrojena za Srbe, pa je pisana popolnoma v domačem duhu in pravem narodnem jeziku; zlog je pravi srbski zlog, poln jedrnatih pregovorov. Kako tujko bi bil pisatelj pa še lehko z domačim izrazom zamenil; za nemški »Orden« rabi južnim Slovanom že zdavna »red«, tudi »cvancika« za »Zwanziger« ne bi se smela čitati v slovenski knjigi, zakaj bi je bilo treba v srbski! — Knjiga je po tem takem dobro

došla srbski mladini in njim, ki se bavijo z nje odgojo, a vredna je, da se zanjo pobri-
nejo tudi naši šolniki. Skrb naš pa bodi, da si priredimo kmalu jednako delo.

Dr. J. P.

Dva kratka rokopisa iz 17. stoletja. G. prof. dr. Fr. Kos nam je poslal iz Gorice dva kratka rokopisa. Našel je oba med uradnimi spisi, ki so bili nekaj v Škofji Loki, a so zdaj v Gorici. Prvi rokopis je bil pisan l. 1694, drugi pa l. 1690. Prvi rokopis je prisega, s katero potrjuje Primož Papler, da se je Janez Balant v njegovem delu dve bukove šibi »dolle posekate postopu«; drugi rokopis je pismo, katero je dné 6. sušca l. 1690 pisal Jakob Šubic Ivanu Matiji Bogataju v Log. Ta kraj je najbrž tisti Log, ki leži med Škofjo Loko in Poljanami.

I.

*Jest Primas Pappler pershesem te Suetti | Troyze Bogu Ozhetto, Sinouo, ienoi
Suetimo Duhouo, | de fe ie Hannshe Wällandt V tem 1694. lette | Vu moiem Vudelle
tega Lefsa Bresaussem Worstho | iemenuan, due Wukoue Schibe uetz all mene | dolle
posekate postopu, koker meni Bog etc.*

II.

*Jest spud podpisn lepu profsem gospud striza de bo | deie pisali u leblana gospudu
dohtorio Otonnaorio | Feno mo frauon postite niasa dosba Feno Copia | od pidohta Feno
nias dohtor sprauo on pefelih | de niam nia boie mogle apelazionia doli hudo | stert Feno
de bode ma nia mestu apelazio | nie ana melleh prauda u leblani zes to | doli tekhla
Feno profsem gospud striza de bo | deie moiemo hlapzu denariou i guldnar dali | Feno
ga prezej postie nia prej | ze gos. ideie samj u leblana ze zeie to | sturtj de be hlapaz
dolv nia feu.*

6 Marti 690
Jacob Schubiz
Catarina Mreulin
Vrscha Marzininn

Na zadnji strani tega pisma pa stoji:

ta zeglzekeh ima doupiti gospud Johan Mathisu bogateio u logo.

K spisu: „Reformacija v Slovencih“. Kar se v tem spisu večkrat omenja o deželnem zboru v Brucku l. 1578., vršilo se je v istem zboru že leta 1572., zač. pros. do dné 13. sušca. (Gl. Dr Fr. M. Mayer: Der Brucker Landtag des Jahres 1572 — „Archiv für österreichische Geschichte“ 73. Bd.). Ona stvar se je zvečine le ponavljala šest let pozneje.

A. F.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji vse leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30., četrta leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr.

Lastniki in založniki: Fr. Levec i. dr. — Izdajatelj in odgovorni urednik: Fr. Levec.
Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, v Medijatovi hiši na Dunajski cesti, 15.

Tiska »Narodna tiskarna« v Ljubljani.